

Strasbourg,
7. travnja 2003.
CD-ESR-GT1 (2003.) 3
final. verz. orig. eng.

**Odbor za upravljanje
visokim obrazovanjem i istraživanjem (CD-E SR)**

Radna grupa za Bolonjski procesa

Strasbourg, 14. svibnja 2003.

Vijeće Europe

STUDENSKO SUDJELOVANJE U UPRAVLJANJU VISOKIM ŠKOLSTVOM U EUROPI

Izvještaj Vijeća Europe

Annika Persson

Directorate General IV: Education, Culture and Heritage, Youth and Sport
(Directorate of School, Out-of-School and Higher Education/Higher Education
and Research Division)

SOCIJALDEMOKRATSKA STUDENTSKA UNIJA (SSU)

Trg Drage Iblera 9
10 000 Zagreb
Tel./fax 01/4550 333
info@ssu.hr
<http://www.ssu.hr>

Tablica sadržaja

	Broj stranice
Uvod	5
Sažetak	7
Dodatak 1 Opis cjeline	11
Dodatak 2 Odgovori na upitnik	32
Dodatak 3 Upitnik	34

Ovo izvješće Vijeća Europe izrađeno je za seminar o studentskom sudjelovanju, na zahtjev norveškog Ministarstva obrazovanja i znanosti. Seminar je održan kao dio službenog radnog programa Bolonjskog procesa. Izvještaj je napisala Annika Persson, uglavnom tijekom njezinog stažiranja u *Odjelu obrazovanja i znanstvenog istraživanja Vijeća Europe*, u studenom i prosincu 2002. Annika Persson završila je izvještaj u proljeće 2003., nakon što se vratila na svoju prvotnu dužnost u švedskom ministarstvu obrazovanja. Izvještaj je obogaćen komentarima i sugestijama Pera Nyborga, predsjednika *Višeg odbora za obrazovanje i istraživanje Vijeća Europe*, i Sjura Bergana, predsjednika *Odsjeka za obrazovanje i istraživanje Vijeća Europe*.

UVOD

Bolonjsku su deklaraciju 1999. potpisali ministri 29 zemalja, odgovorni za visoko obrazovanje. Deklaracija kao svoj krajnji cilj ima stvaranje Europskog prostora visokog obrazovanja (European Higher Education Area) do 2010. godine. Ciljevi deklaracije su transparentniji i zajednički prepoznati sustavi visokog obrazovanja, kako bi došlo do povećanja mobilnosti i većih mogućnosti zapošljavanja studenata i nastavnog osoblja, kao i promicanja europskog visokog obrazovanja.

Studentsko sudjelovanje u upravljanju visokim školstvom jedan je od važnijih dijelova Bolonjskog procesa. Bolonjska deklaracija naglašava važnost suradnje u obrazovanju bez obzira na granice i pripadnost organizacijama, s ciljem razvijanja i ojačavanja demokratskih društava.

Na sastanku ministara u Pragu, u svibnju 2001., Praškom su deklaracijom ministri posebno istaknuli neke teme unutar Bolonjskog procesa. Jedna je od tih tema studentsko sudjelovanje. Važan korak naprijed bila je izjava da su "Studenti punopravni članovi zajednice Visokog obrazovanja" i prepoznavanje studenata kao "sposobnih, aktivnih i konstruktivnih partnera" u uređivanju i oblikovanju Europskog prostora visokog obrazovanja. Ministri su potvrdili da bi studenti trebali sudjelovati i utjecati na organizaciju i sadržaj obrazovnog programa na sveučilištima i ostalim ustanovama visokog obrazovanja. Studentska je uloga jasno spomenuta u Praškoj deklaraciji kao jedna od tema za seminar koju ministri predlažu pratećoj (follow-up) skupini procesa. Ministri su također smatrali vrijednim aktivno sudjelovanje međunarodne europske unije studenata (ESIB) u Bolonjskom procesu.

Od 12. do 14. lipnja 2003. Norveško ministarstvo obrazovanja i znanstvenog istraživanja održalo je seminar na temu studentskog sudjelovanja u upravljanju visokim obrazovanjem. Seminar se držao okvira Bolonjske deklaracije i tema o studentskoj ulozi kako je definirana u Praškoj deklaraciji. Seminar je bio jedna od službenih konferencija između sastanaka ministara u Pragu 2001. i Berlinu 2003.

Kako bi se pripremili za seminar i pokušali steći što bolje znanje o situaciji u drugim državama, Norveško ministarstvo ovlastilo je Vijeće Europe da procijeni studentsko sudjelovanje u upravljanju visokim obrazovanjem.

Metode i primatelji (recipients)

Izveštaj je napravljen kroz upitnik trima glavnim skupinama:

- studentima
- predstavnicima ustanovama visokog obrazovanja
- ministrima odgovornima za visoko obrazovanje

Upitnik je poslan i organizacijama koje su članovi ESIB-a. ESIB ima 41 punopravni član, četiri kandidata i dva savjetodavna člana iz 35¹ država. Neke od država zastupljene su s više od jednom organizacijom. Upitnik je poslan i državnim delegacijama te Odboru za visoko obrazovanje i istra-

¹ Pogledaj listu članova <http://www.esib.org>.

živanje Vijeća Europe (CD-ESR). Odbor je sastavljen od vlada i predstavnika sveučilišta iz svake države potpisnice Europske konvencije o kulturi (48 država²).

Sredinom listopada 2002. upitnik³ je poslan u Englesku i Francusku, a odgovori su zatraženi sredinom studenog. Tri podsjetnika poslana su tijekom studenog.

Primljeni su odgovori studenata 28 država, što čini većinu od 35 država članica ESIB-a u vrijeme procjene. Primljeni su odgovori predstavnika sveučilišta 24 država, ukupno polovice država koje su primile upitnik. Odgovori iz ministarstava stigli su iz 21 zemlje (44% država koje su primile upitnik). Potrebno je naglasiti da odgovori ponekad predstavljaju samo dio područja visokog obrazovanja u državi i da su neki odgovoreni individualno.

Primljeni su odgovori jedne ili nekoliko skupina predstavnika od ukupno 36 država⁴. Nije primljen odgovor ni jedne od tri skupine predstavnika (studenata, sveučilišta i ministarstava) iz Albanije, Azerbejdžana, BiH, Francuske, Irske, Luksemburga, Poljske, Rusije, Slovačke, Ukrajine i UK.

Iz 25 država odgovorile su dvije do tri skupine predstavnika. Iz tri su države, zbog tamošnje strukture studentskog organiziranja na državnoj razini, odgovorile po dvije studentske organizacije. Kada je broj odgovora prebrojan, svi su odgovori studenata uključeni.

Moguće je da je u nekim pitanjima broj odgovora, pa tako i broj država i predstavnika, skupina ograničen, naročito u pitanjima s više alternativa. Zbog ove činjenice, rezultati prezentirani u postotcima samo su u izvještajima u kojima su brojevi dovoljno veliki da pretvoreni u postotak vjerno prikazuju rezultate.

Ne smatra se metodološki korisnim prikazivati broj država koje su odgovorile na određen način, jer su odgovori drugih predstavnika istih država bili potpuno drugačiji.

Definicije

Ovaj izvještaj usmjeren je na studentsko sudjelovanje u *upravljanju* visokim obrazovanjem. Studentski utjecaj na socijalne uvjete i stanovanje jednako su važna pitanja, ali nisu glavna tema ovog izvještaja. Predmet upravljanja visokim obrazovanjem podijeljen je u tri dijela:

- osnovna odredba studentskog sudjelovanja u visokom obrazovanju temeljena na donesenim državnim odredbama;
- ostale odredbe za studentsko predstavljanje;
- stvarna izvedba studentskog predstavljanja.

Definicije: naziv *institucije visokog obrazovanja ili institucije* koje su korištene u ovome izvještaju pokrivaju sveučilišta i ostale institucije visokog obrazovanja, kao što je *Fachhochschulen*. U definiciju su uključene javne i privatne institucije pod državnim zakonom, iako u tim institucijama propisi upravljanja mogu biti različiti.

Termin *država* u izvještaju pokriva dijelove države ili zajednice odgovorne za visoko obrazovanje, kao što su flandrijska i francuska zajednica u Belgiji.

Termin *ispitanici* odnosi se na ukupan broj odgovora, uključujući duple odgovore studentskih organizacija triju država. *Predstavnik države* može biti član jedne od triju skupina. *Skupina* se odnosi na jednu od tri skupine predstavnika koji su primili upitnik: studenti, sveučilišta i/ili ministri.

Cijeli izvještaj je u dodatku 1.

² Pogledaj listu članova <http://www.coe.int>.

³ Upitnik se nalazi u dodatku 3.

⁴ Pogledaj dodatak 2.

Izveštaj pokazuje da je unutar sve tri *skupine* stav prema povećanom utjecaju studenata u upravljanju visokim školstvom potvrđan, bez obzira na sadašnju razinu studentskog utjecaja u različitim državama. Izveštaj o ovome predmetu dobro su prihvatile sve *skupine* koje su sudjelovale.

Kao rezultat izvještaja prepoznata su područja kojima treba posvetiti posebnu pažnju:

- o Studentsko predstavljanje i sudjelovanje na *državnoj razini* nije tako snažno kao na razini institucija. To se odnosi na tijela upravljanja, ali i na ostala državna tijela, i kod službenog i kod neslužbenog predstavljanja.
- o Na razini *odsjeka* studentsko je predstavljanje regulirano manjim opsegom. Studentski je utjecaj na ovoj razini, u usporedbi s razinom institucija i fakulteta (nastavnog osoblja), slabiji.
- o *Odnos između propisanih odredbi studentskog sudjelovanja i izvedbe* na različitim razinama treba detaljnije proučiti.
- o Uloga *studentskih organizacija* na različitim razinama, njihovo samoorganiziranje i podjela vladajućih mjesta, potpora koju im pružaju ostali nositelji interesa u visokom obrazovanju i vrlo učestali niski izlazak studenata na *izbore za studentske predstavnike* teme su koje također treba bolje proučiti.
- o Zaključeno je i da se svi nositelji interesa u visokom obrazovanju trebaju usmjeriti na širenje *informacija* o pravima studenata, njihovom utjecaju na upravljanje visokim školstvom te rezultate vezanih odluka i diskusija.
- o Kada se raspravljalo o studentskom sudjelovanju u upravljanju visokim školstvom u Europi, postalo je jasno da će istraživanje o upravljanju visokim školstvom i sudjelovanje svih nositelja interesa biti vrlo važna tema za buduća istraživanja.
- o Neslaganje između predstavnika iste države u slučajevima gdje su pristigli odgovori dviju od tri *skupina* uobičajena je stvar u izvještaju. Razlog bi mogle biti razlike unutar same države, između regija institucija visokog obrazovanja. Sveučilišta i ostale ustanove visokog obrazovanja mogu imati nizove različitih odredaba koje se ne moraju slagati sa pravilima upravljanja javnih i privatnih ustanova. Visoko obrazovanje je upravljano i vođeno na različitim razinama vlasti unutar države. Još jedan uzrok različitim odgovorima mogu biti nejasni pravilnici ili pomanjkanje informacija o studentskom predstavljanju i sudjelovanju u upravljanju visokim školstvom.
- o U izvještaju uglavnom nema očiglednih razlika između odgovora dobivenih od tri *skupine*. Izgleda da niti jedna od *skupina* nema pozitivnije ili negativnije mišljenje o studentskom sudjelovanju u upravljanju visokim obrazovanjem u Europi.

Propisane odredbe za studentsko sudjelovanje u visokom obrazovanju temeljene na državnim odredbama.

- o Manji broj država koje su odgovorile ističu postojanje zakonskog ili ustavnog mehanizma koji bi omogućio studentsko predstavljanje u upravljanju visokim školstvom na državnoj razini. Područja koja to omogućavaju različita su, ali najčešće se spominju zakoni o predstavljanju studenata u odlukama na državnoj razini, savjetodavna ili evaluacijska tijela, poseban status nacionalnih studentskih organizacija i pravila savjetodavnih procedura upravljanja ili sastanaka u ministarstvima odgovornim za visoko obrazovanje.

- o Svi osim dva ispitanika odgovorili su da je studentsko predstavljanje i sudjelovanje osigurano legalnim mehanizmima na institucionalnoj razini (institucije, fakulteti (nastavno osoblje) i/ili razini odsjeka). Sve države koje imaju takav legalni mehanizam odgovorile su da je studentsko predstavljanje u institucijama osigurano zakonom. U većini država regulira se i predstavljanje na razini fakulteta. Reguliranje studentskog predstavljanja na razini odsjeka nije uobičajeno, iako je većina ispitanika potvrdno odgovorila na to pitanje.
- o Većina od država ima zakonski ili ustavni minimum studentskog predstavljanja unutar uprave institucije. Uobičajeno su izraženi kao minimum postotaka mjesta, za manje institucije kao minimum broja mjesta, ili kao kombinacija ovih dvaju alternativa. Najčešći postotni interval koji su ispitanici označili je 11-20 posto, praćen intervalom malo iznad (21-30 posto) i intervalom malo ispod (1-10 posto).
- o Čini se da je razina odsjeka ona na kojoj je studentsko predstavljanje regulirano u manjem opsegu. Na ovoj je razini i najteže pronaći studentske kandidate za izborne pozicije. Zbog toga je ovdje manje utjecaja nego na ostalim razinama studentskog sudjelovanja.
- o Studenti imaju pravo glasa u tijelima upravljanja koja ih se tiču. Samo su četiri države (sa sunarodnjacima koji se ne slažu u svim skupinama) odgovorile da studenti nemaju pravo glasa u tijelima upravljanja koja ih predstavljaju. Većina ispitanika je odgovorila da pravo glasovanja pokriva sve teme interesa studenata koje obrađuju tijela upravljanja. 11 ispitanika, većinom studenti, odgovorili su da to nije slučaj. Područja koja nisu pokrivena studentskim pravom glasovanja uglavnom su vezana za pitanja osoblja te administrativne i financijske teme.
- o Većina ispitanika odgovara da se od ustanova visokog obrazovanja zahtijeva postojanje pravila za studentsko sudjelovanje. Međutim, 28 ispitanika koji predstavljaju 20 država odgovorili su da kod njih ne postoje takvi zahtjevi. 40% tih ispitanika odgovorilo je da takvih zahtjeva nema, ali da većina institucija ipak ima pravila o studentskom sudjelovanju.
- o U većini država političke studentske organizacije su legalne, iako postoji nekoliko država u kojima nisu dopuštene (42% država predstavljenih u izvještaju). U manjem broju slučajeva, kandidati na izborima su predstavljeni kroz političke studentske organizacije. Unatoč tome, politički je utjecaj na studentske organizacije tema koju su spomenuli mnogi ispitanici.
- o Studentske predstavnike u većini država bira se izravno. Manji je broj biran neizravno. U nekoliko slučajeva studenti su imenovali studentske organizacije.

U velikoj većini država iz izvještaja postoje zakoni i odredbe koji određuju izbor studentskih predstavnika. Takve odredbe uglavnom traže da se izbori moraju održati tajnim glasovanjem i određuju potreban minimum studentskog izbornog tijela koje sudjeluje u izborima. Propisuje se i tko smije glasovati, broj kandidata i obaveza postavljanja izborne komisije koja će nadgledati izbore.

- o Polovica ispitanika odgovorilo je da je studentska evaluacija kolegija i programa zakonski obvezna, dok je ostala polovica odgovorila da nije.

Ostali propisi za studentsko sudjelovanje u upravljanju visokim školstvom.

- o U izvještaju većine država navedeno je da postoje redoviti kontakti između ministarstava odgovornih za visoko obrazovanje i studentskih predstavnika. Neki od ispitanika ističu da sastanci ne moraju biti održavani periodično (tjedni ili mjesečni), već su ovisni

o situaciji. U manjem je broju odgovoreno da su takvi sastanci ograničeni na određena područja unutar visokog obrazovanja. U najmanje 10 država takvi redoviti sastanci se još uvijek ne održavaju.

- o Većina studentskih predstavnika tvrdi da studentski predstavnici sudjeluju na državnim rektorskim konferencijama i ostalim tijelima. Međutim, predstavnici ministarstava na to pitanje u većini daju niječan odgovor, dok predstavnici sveučilišta odgovaraju ni potvrdno ni niječno.
- o Na pitanje imaju li studentski predstavnici ili studentska tijela stalne službene ili neslužbene kontakte s državnim preliminarnim savjetodavnim tijelima dobiven je potvrđan odgovor od većine predstavnika ministarstava. Predstavnici sveučilišta imaju još pozitivnije mišljenje o toj temi.
- o Većina odgovara da postoje i druge službene i neslužbene procedure koje osiguravaju studentski utjecaj u upravljanju visokim obrazovanjem na državnoj razini. Najčešći su oblici *načina rada (modus operandi)* neslužbene konzultacije i seminari, studentski predstavnici u privremenim radnim skupinama ili projektima ministarstava, neslužbeni kontakti između studenata i ministarstava te sudjelovanje predstavnika u nacionalnim vijećima i odborima koji se bave visokim obrazovanjem i pitanjima vezanima uz studente. Međutim, ispitanici koji predstavljaju 22 države odgovaraju da "ostale službene ili neslužbene procedure" ne postoje.
- o Većina jačih studentskih organizacija odgovara da nema podjele vlasti između studentskih organizacija na državnoj i institucionalnoj razini što se tiče upravljanja visokim obrazovanjem. U nekoliko država uopće nema studentskog tijela na državnoj razini, a ako i ima, ono nije aktivno. Međutim, velika većina odgovara da postoji stalna komunikacija između državnih i institucionalnih studentskih organizacija u pitanjima upravljanja visokim obrazovanjem.

Stvarna praksa studentskog utjecaja

- o U velikoj je većini slučajeva uglavnom moguće naći dovoljno kandidata da se zauzmu sva mjesta predviđena za studente, u slučaju zakonski reguliranog studentskog predstavljanja. Samo je pet ispitanika odgovorilo niječno. Ispitanici su također trebali odgovoriti postoji li kakav problem u pronalaženju kandidata za studentska mjesta. Pokazalo se da u nekim državama postoje problemi na fakultetskoj razini i razini odsjeka. Ispitanici iz 14 od 36 država u izvještaju pokazuju poteškoće u barem u jednoj razini. Međutim, u devet država usporedni odgovori ne pokazuju da postoje poteškoće.
- o Kandidati za studentske predstavnike u većini su slučajeva predstavljeni kroz nepolitičke organizacije ili samostalno. Najneuobičajeniji je način predstavljanje kroz političke studentske organizacije. Ako se gledaju svi odgovori, najviše ih odgovara da su kandidati predstavljeni kroz nepolitičke studentske organizacije, bez obzira na stupanj izbora. Druga najveća skupina odgovara da postoji kombinacija sva tri načina predstavljanja kandidata na različitim razinama izbora. Na institucionalnoj i fakultetskoj razini kandidati su prezentirani kroz nepolitičke studentske organizacije. Međutim, na razini odsjeka većina odgovora svih triju skupina pokazuje da se kandidati predstavljaju samostalno.
- o U 15 od 36 država, na barem jednoj razini, potreban je minimum potpisa studenata da bi se postalo kandidat na studentskim izborima. U najviše slučajeva, potpisi su potrebni na razinama izbora za institucije i fakultete. Dob studentskih predstavnika uglavnom je između 20 i 27 godina.

- o Prosjek postotka studentskog sudjelovanja u izborima studenata u tijela sveučilišta ili studentske organizacije varira uvelike između država, regija, institucija i razina upravljanja. Većina odgovora ukazuje na sudjelovanje između 16 i 30 posto. Iza njih slijedi interval malo ispod (0-15 posto) i samo jedan malo iznad (31-45 posto). Samo su dva ispitanika koji predstavljaju istu državu naveli postotak veći od 76.
- o Državni su protokoli i odluke sa sastanaka upravnih tijela sveučilišta uglavnom javni. To nije slučaj u 15 zemalja koje su odgovorile. U više od polovice ovih država, međutim, postoji protivljenje takvoj politici. Većina ispitanika je odgovorila da uprava sveučilišta i studentske organizacije u njihovim zemljama poduzimaju korake kako bi proširili informacije o protokolima i odlukama.

Međutim, studenti su širenje informacija ocijenili slabije nego ostale dvije skupine.

- o Općenito, studentski je utjecaj u institucijama najjači u socijalnim pitanjima i pitanjima okoline, te pedagoškim i obrazovnim temama. Najmanji je utjecaj studenata u pitanjima proračuna i na kriterije za zapošljavanje nastavnog osoblja. Ne postoji veća razlika u procjenama dobivenima od triju različitih skupina. U usporedbi s ostale dvije skupine, studenti vjeruju da je njihov utjecaj na državnoj razini nešto jači, uzevši u obzir institucije općenito te socijalna i pitanja okoline u institucijama. Predstavnici sveučilišta, za razliku od studenata i predstavnika ministarstava, procjenjuju da je studentski utjecaj jači po pitanjima proračuna i obrazovanja.
- o Čini se da je studentski utjecaj najjači na institucijskim razinama i razinama fakulteta (nastavnog osoblja). U tome se slažu studenti i predstavnici ministarstava. Kao najslabiji utjecaj te dvije skupine ističu studentski utjecaj na državnoj razini. Predstavnici sveučilišta slažu se da je utjecaj na fakultete (nastavno osoblje) velik, ali misle i da je na državnoj razini utjecaj dovoljno snažan. Po mišljenju predstavnika sveučilišta, utjecaj je najslabiji na razini odsjeka.
- o Velika većina ispitanika (90 posto studenata, 70 posto predstavnika ministarstava i 72 posto sveučilišta) misli da bi se studentski utjecaj trebao povećati. Većina ispitanika iz sve tri skupine koji su odgovorili niječno misle da je sadašnji studentski utjecaj na upravljanje visokim školstvom dovoljno jak. Ipak, neki od ispitanika upozoravaju da bi se studentski utjecaj u izvedbi trebao povećati.
- o Ispitanici koji tvrde da bi se studentski utjecaj na upravljanje visokim školstvom trebao povećati, tvrda da studenti, kao najbrojnija skupina u visokom obrazovanju i kao glavni nositelji interesa, imaju pravo utjecati na odluke. Studenti su dobro informirani i njihov utjecaj povećava kvalitetu visokog obrazovanja. Studenti mogu biti vodeća snaga promjena. Također, važno je povećati demokraciju unutar institucija. Neki od ispitanika misle da postoji velika razlika između propisanog i stvarnog utjecaja studenata u visokom obrazovanju. Ponekad je slabi propisani utjecaj u izvedbi snažan. Moguća je i obrnuta situacija. Ne postoje veće razlike u stavovima skupina koji se tiču razloga povećanja studentskog utjecaja.
- o Što se tiče pitanja o načinima povećanja studentskog utjecaja, sve su se tri skupine usredotočile na bitne utjecaje na upravljanje, kao što su povećani broj mjesta rezerviranih za studente na svim razinama, jača prava glasovanja i javnih nastupa unutar tijela te reguliranje prava za sudjelovanje u evaluacijskim procesima. Neki predstavnici ministarstava naglasili su da bi sadašnji okvir rada trebao biti primijenjen u većem opsegu. Sve tri skupine spomenule su veliku odgovornost studenata i studentskih organizaci-

ja u iskorištavanju mogućnosti utjecaja i organiziranju u skladu s tim mogućnostima prema pojedinim razinama. Studenti naglašavaju da im je potrebna potpora ostalih nositelja interesa i zakonskog okvira rada u cilju omogućavanja povećanja njihovog sudjelovanja i utjecaja na upravljanje visokim školstvom. Državna je razina spomenuta kao najslabija razina studentskog utjecaja zbog pomanjkanja propisa na toj razini ili slabosti (nepostojanja) studentskih organizacija.

Dodatak 1.

NAPOMENA

S obzirom da zbog tehničkih razloga nije bilo moguće prevesti i grafičke prikaze, u sljedećem redu možete naći legendu i opise pojmova koji se koriste u grafovima.

Student rep. = predstavnici studenata

Ministry rep. = predstavnici ministarstava

Academic rep. = predstavnici sveučilišta

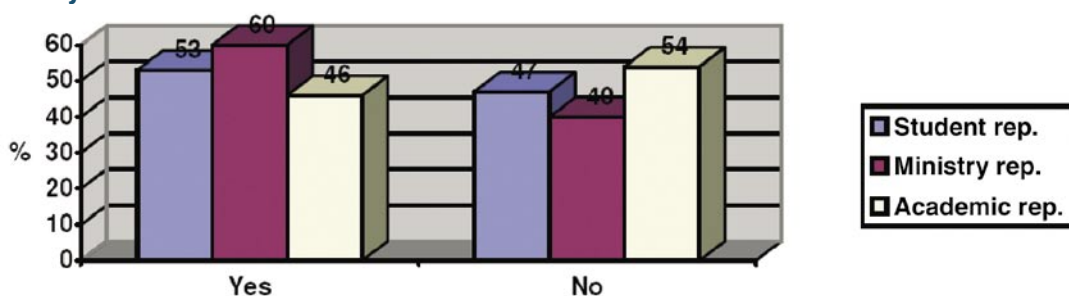
Number of replies = broj odgovora

Potpuni izvještaj

1. Formalne odredbe za studentsko sudjelovanje u upravljanju visokim školstvom u Europi

1.1 Pravni mehanizmi na nacionalnoj razini

Pitanje 2.1

Više od polovice zemalja, 22⁵ od 36 uključenih, imale su barem jednu skupinu predstavnika koji su odgovorili da u njihovim zemljama postoje **pravni ili ustavni mehanizmi koji jamče studentima pravo na sudjelovanje u upravljanju visokim školstvom na nacionalnoj razini**. Većina studenata i predstavnika ministarstava i 46% predstavnika Sveučilišta to su potvrdili.

⁵ U 12 od 25 zemalja s više predstavnika, odgovori se ne slažu. Vidi dolje.

Pitanje 2.1 *Ima li vaša zemlja zakonske ili ustavne odredbe koje jamče studentima pravo na sudjelovanje u upravljanju ustanovama visokog obrazovanja na nacionalnoj razini?*

Područja kojima se ti zakonski ili ustavni mehanizmi bave različita su, ali najčešće su spomenuti:

- zakoni o predstavljanju studenata u nacionalnom vijeću za visoku naobrazbu ili bilo kojem drugom tijelu koje donosi odluke, savjetodavnim tijelima ili tijelima koja se bave evaluacijom visokog obrazovanja
- status nacionalnih studentskih organizacija
- pravila konzultacija ili sastanaka s nadležnim ministarstvom obrazovanja.

U 12 od 25 zemalja, u kojima je na pitanje odgovaralo više od jedne skupine, odgovori se razlikuju, ali nema jasne zakonitosti u različitim odgovorima pojedinih skupina. U nekim slučajevima, različitosti u odgovorima mogu se objasniti razlikama između regija, zajednica, između privatnih i javnih institucija ili unutar dvojnog sustava visokog obrazovanja. U nekim su zemljama dio tih različitosti mogli uzrokovati novi zakoni koji su u pripremi. Razlike mogu nastati i zbog nepoznavanja sustava ili nerazumijevanja situacije u pojedinoj zemlji.

U nekoliko slučajeva različiti odgovori mogu biti i rezultat lošeg razumijevanja pitanja. Nekoliko ispitanika u svojim je komentarima pokazalo da nisu dobro razumjeli pitanje.

Neke od zemalja koje su odgovorile da nemaju zakonske ili ustavne mehanizme za osiguranje studentskog predstavljanja na nacionalnoj razini, izjavile su da je, unatoč nepostojanju zakonskih okvira studentskog uključivanja, ono zajamčeno dugogodišnjom praksom.

1.2 Zakonski mehanizmi na razini ustanova visokog obrazovanja

Pitanje 2.2

Samo dvije zemlje čiji su predstavnici odgovarali na upitnik izjavile su da nemaju **zakonske mehanizme koji jamče studentima pravo na predstavljanje i upravljanje ustanovama visokog obrazovanja**. Zemlje koje su odgovorile niječno u pravilu su manje zemlje s ograničenim brojem ustanova visokog obrazovanja.

Pitanje 2.3

Ispitanici koji su odgovorili potvrdno na pitanje 2.2 bili su zamoljeni da objasne na kojoj je razini upravljanja unutar ustanova studentsko predstavljanje regulirano zakonski ili nekim drugim načinom. Predstavnici svih zemalja, unutar sve tri skupine⁶, odgovorili su da je studentsko predstavljanje na razini ustanove osigurano zakonom, a većina zakona ujedno regulira i studentsko sudjelovanje na razini fakulteta.

Pitanje 2.3 *Ako da, na kojoj je razini upravljanja studentsko predstavništvo regulirano zakonom ili nekim drugim načinom?*

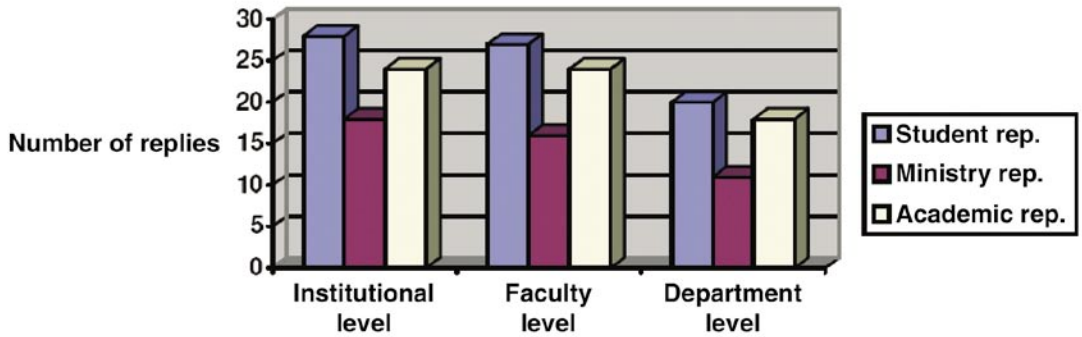
Reguliranje studentskog sudjelovanja na razini odsjeka nije tako učestalo, iako je većina ispitanika potvrdno odgovorila. 69% studenata⁷, 61% predstavnika ministarstava⁸ te 75% predstavnika Sveučilišta⁹ izjavilo je da postoji legislativa koja pokriva sudjelovanje studentskih predstavnika na toj razini.

⁶ Jedan predstavnik studenata u jednoj od zemalja s dva studentska predstavnika odgovorio je drugačije.

⁷ 20 od 29 studenata odgovorilo je na pitanje

⁸ 11 od 18 predstavnika ministarstava

⁹ 18 od 24 predstavnika svučilišta

U 10 od 25 zemalja koje je predstavljalo nekoliko skupina, ispitanici su imali različita mišljenja o tome je li studentsko predstavljanje na određenoj razini regulirano zakonom ili ne, a pogotovo je diskutabilna bila razina odsjeka. Ne postoji zakonitost u različitosti odgovora unutar skupina.

Osam predstavnika zemalja iz različitih skupina naveli su i ostale razine upravljanja na kojima je studentsko predstavljanje zakonski regulirano. Navedeni primjer vezani su uz doktorske studije, službena savjetnička tijela i povjerenstva u sklopu institucija, kao što su odbori za nastavu i nastavni plan i kvalitetu studija. U jednom slučaju svako sveučilište ima studentskog prorektora, a na razini institucija i studentskog prodekana.

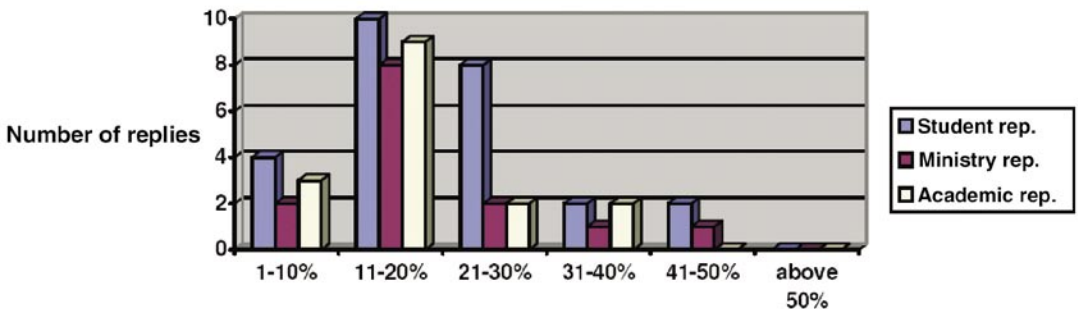
Pitanje 2.4

Predstavnici samo 9¹⁰ zemalja izjavili su da u njihovim zemljama ne postoji zakonski ili ustavni minimum za studentsko predstavljanje u vijeću institucije.

Dvoje predstavnika svoj su niječni odgovor objasnili činjenicom da su za takvu legislativu zadužene administrativne razine ispod nacionalne. To bi mogao biti slučaj u nekoliko zemalja i razlog zašto neki predstavnici nisu odgovorili na pitanje. U tri slučaja studentski su predstavnici odgovorili niječno, dok su drugi predstavnici (ministarstvo u jednom slučaju, sveučilišta u tri slučaja) iste zemlje odgovorili potvrdno.

U većini se alternativa zahtijeva postotak predstavnika, za razliku od minimalnog broja mjesta rezerviranih za studente. U najmanje 12 zemalja koristi se kombinacija jednog i drugog.

Pitanje 2.4 Postoji li minimalni zakonski ili ustavni zahtjevi za studentsko predstavljanje kao npr. minimalni postotak i broj mjesta studenata u vijećima institucija. Ako da, koji je to postotak?

¹⁰ četiri studenta, jedan predstavnik ministarstva i četiri sveučilišta, dva iz iste zemlje

23 studenata (predstavnicima 21 zemlje) i 13 predstavnika iz druge dvije skupine naveli su da postoje minimalni zahtjevi koji se tiču postotaka mjesta namijenjenih studentima u vijeću institucija.

Najčešći odgovor je bio 11-20%, a taj je odgovor zaokružilo 38% studenata, 57% predstavnika ministarstava i 56% predstavnika sveučilišta. Odgovor 21-30% drugi je po redu, ali prema studentskim odgovorima. Predstavnicima ministarstava i sveučilišta prednjače u odgovoru 1-10%. Nekoliko je zemalja odgovorilo različito od ove dvije opcije, dok u 10 zemalja nisu mogli točno odrediti postotke.

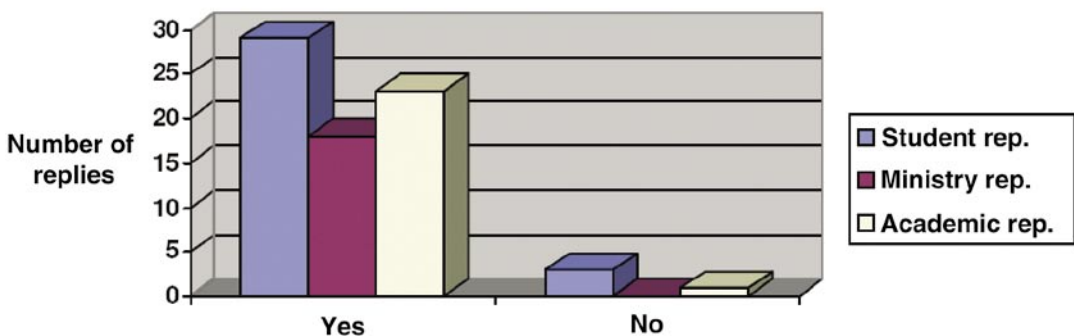
Šest studenata, četiri predstavnika ministarstava i devet predstavnika sveučilišta odgovorili su da se zahtjevi odnose na broj mjesta rezerviranih za studente. No, manje od polovice njih navelo je ukupan broj mjesta u vijećima, pa je iz njihovih odgovora teško izvući zaključke.

U najmanje jednoj zemlji postotak nije minimalan nego maksimalan zahtjev. U ovom slučaju niti jedna od skupina nositelja interesa (profesori, predavači, administracija i studenti) ne mogu imati više od 50% mjesta u vijeću koje upravlja institucijom. U drugoj zemlji studentski predstavnici ne mogu biti studenti prve ili posljednje godine, a u jednom primjeru studenti imaju pravo veta u vijeću institucije na pitanja koja se izravno tiču studenata.

Pitanje 2.5

Predstavnicima samo četiri zemlje u potpunosti su niječno odgovorili na pitanje imaju li studenti pravo glasa u upravnim tijelima. U tri takva slučaja studentski su predstavnici niječno odgovorili, dok su drugi predstavnici iste zemlje u sva tri slučaja dali potvrđan odgovor. Jedan od studentskih negativnih odgovora objašnjen je činjenicom da ne postoji zakonski okvir na nacionalnoj, nego na regionalnoj razini. To može biti slučaj u nekoliko zemalja. Četvrti negativni odgovor je dao sveučilišni predstavnik, dok ostali predstavnici njegove zemlje nisu uopće odgovorili. Jedan predstavnik ministarstva koji nije odgovorio na pitanje kaže da odredbe ovise o samom upravnom tijelu.

Pitanje 2.5 Imaju li studenti pravo glasa u upravnim tijelima?

Na pitanje pokriva li pravo glasa u upravnim tijelima sve relevantne teme, većina je ispitanika odgovorila potvrdno.

Osam predstavnika studenata (dvoje iz jedne zemlje), kao i jedan predstavnik ministarstva i dva predstavnika sveučilišta odgovorila su niječno. Oni predstavljaju ukupno osam zemalja. U šest ih se studentski negativni odgovor razlikuje od odgovora koji je dao drugi student iz iste zemlje. Studentski predstavnici koji su niječno odgovorili naveli su šest pitanja u kojima studenti nemaju pravo glasa:

- pitanja osoblja
- pitanja administracije i financija

- pitanja doktorskih studija i teza
- pitanja zapošljivosti
- pitanja nastavnog plana i programa
- pitanja priznavanja stečenih diploma

U jednom primjeru pravo glasa postoji na nacionalnoj razini, ali ne i na razini fakulteta i odsjeka. Dva primjera sveučilišnih odgovora pokazuju da studentski predstavnici nemaju pravo glasa kada se raspravlja o popunjavanju upražnjenih mjesta na sveučilištu.

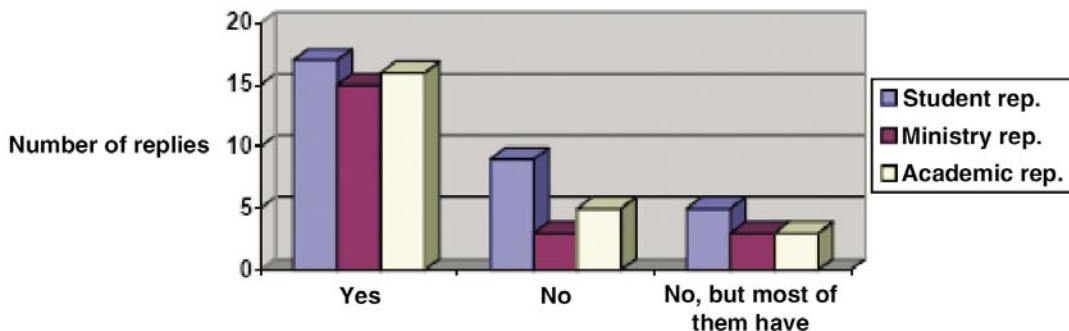
1.3 Stajališta o studentskom sudjelovanju

Pitanje 2.6

U većini zemalja sudionica istraživanja ustanove visokog obrazovanja dužne su po zakonu, ustavu ili pravnom aktu imati politiku uključivanja studenata u upravljanje institucijama. Međutim, 17 ispitanika koji predstavljaju 12 zemalja dale su na to pitanje niječan odgovor. 11 ispitanika koji predstavljaju devet zemalja izabralo je treću opciju: "Ne, ali većina ih ima".

Većina zemalja (14 od 25) u kojima su odgovarali različiti predstavnici, na ovom se pitanju ne slažu. Jedina vidljiva razlika između skupina koja bi se mogla spomenuti jest da su u tri slučaja predstavnici institucija odgovorili s "da", a ostali s "ne".

Pitanje 2.6 Jesu li institucije visokog obrazovanja obavezane zakonom/ustavom/pravnim aktom imati politiku studentskog sudjelovanja u upravljanju?

Pitanje 2.7

Sljedeće pitanje ispituje postoje li, prema saznanjima ispitanika, u ustanovama visokog obrazovanja, uz zakonski obvezne, još neki propisi kojima će se osigurati snažnije sudjelovanje studenata u upravljanju. Većina predstavnika studenata i ministarstava odgovorili su niječno na ovo pitanje, najviše u skupini predstavnika ministarstava gdje je 12 od 19 odgovora (63%) bilo "ne". 18 studentskih predstavnika od 31 (58%) dalo je isti odgovor. U skupini sveučilišta bio je jednak broj potvrdnih i niječnih odgovora (12).

Neslaganje je u ovom pitanju postojalo u 10 od 25 zemalja u kojima su odgovarale različite skupine, što ne iznenađuje s obzirom na to da pitanje traži osobno iskustvo ispitanika. Nijedna skupina nije imala pozitivnije ili manje potvrdno mišljenje o situaciji od drugih.

Primjer jačeg studentskog utjecaja od onog zahtijevanog zakonom uključuje veći postotak studentskih predstavnika u tijelima upravljanja ili samostalno, drukčije organiziranje studenata kako

bi ostvarili jači utjecaj u upravljanju institucijom. Jedan predstavnik zemlje spominje pravo veta studenata u upravnim tijelima sveučilišta te zemlje.

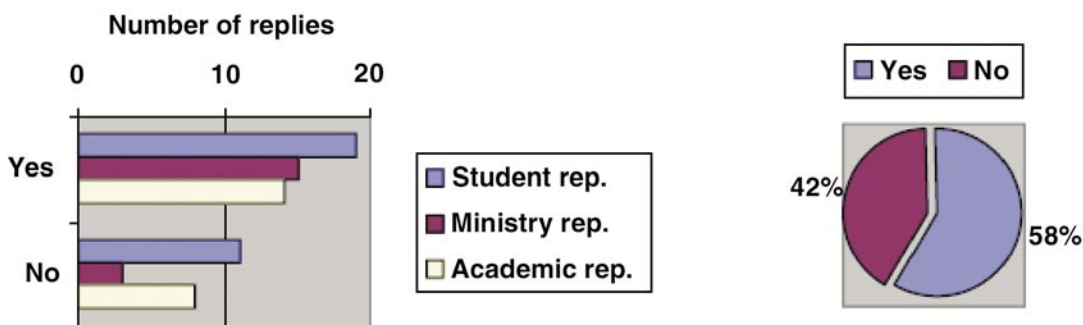
1.4 Kako postati studentski predstavnik

Pitanje 2.8

Većina u sve tri skupine ispitanika odgovorila je kako su političke studentske organizacije pri ustanovama visokog obrazovanja legalne. Međutim, kako je 15 od ukupno 36 zemalja (42%) predstavljenih u istraživanju dalo niječan odgovor, postoje zemlje u kojima to nije slučaj. U dvije zemlje postojalo je neslaganje po ovom pitanju, ali bez poveznica s određenim skupinama predstavnika. S dvije iznimke, zemlje koje su odgovorile niječno smještene su u istočnoj ili jugoistočnoj Europi.

Pojam *politički* nije bio definiran u upitniku, ali sudeći prema odgovorima bio je tumačen u smislu studentskih organizacija političkih stranaka, što je i bila namjera.

Pitanje 2.8 Jesu li zakonom dopuštene političke studentske organizacije u visokom obrazovanju?

Ukupan postotak zemalja zastupljenih u istraživanju

Pitanje 2.9

Na pitanje kako pojedinac postaje studentski predstavnik značajna većina¹¹ ukupnog broja ispitanika odgovorila je da se studentski predstavnici izravno biraju. Mnogi¹² su odgovorili da se biraju neizravno. Osam studenata, pet službenika ministarstava i četiri predstavnika sveučilišta odgovorili su da su oba načina moguća.

Osam ispitanika iz pet zemalja odgovorilo je da se studentski predstavnici imenuju, u većini slučajeva to čine studentske unije na različitim razinama. U jednom slučaju studentske predstavnike imenuje katedra, a u drugom sveučilišno ili fakultetsko upravno tijelo. U posljednjem primjeru, ipak, uskoro dolazi do zakonskih promjena. U jednoj zemlji studente imenuje studentska unija, ali formalno ih imenuje vlada ako je u pitanju predstavnička funkcija na nacionalnoj razini.

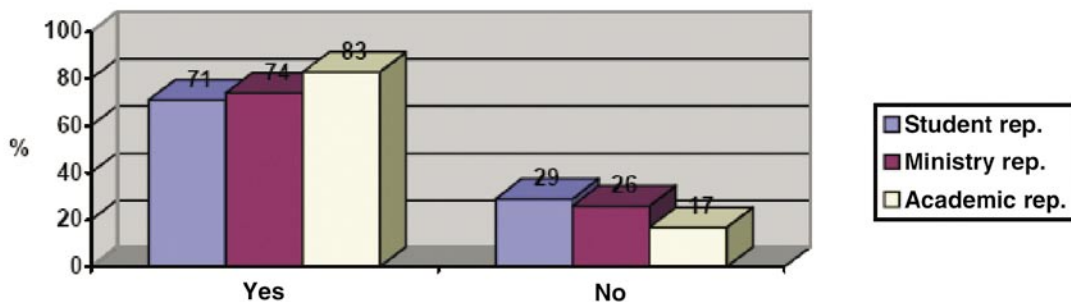
Pitanje 2.10

U bitnoj većini zemalja koje su odgovorile na upitnik postoje zakoni i propisana pravila o načinu izbora studentskih predstavnika.

¹¹ 73% studenata, 72% predstavnika ministarstava i 74% predstavnika sveučilišta

¹² 43% studenata, 44% predstavnika ministarstava i 35% predstavnika sveučilišta

Pitanje 2.10 Postoje li zakoni ili propisana pravila o načinu izbora studentskih predstavnika?

Pravila uglavnom propisuju, što se vidi iz izbora ponuđenih opcija u upitniku, da se studentski predstavnici biraju tajnim glasovanjem. U mnogim zemljama postoji propisani postotak studenata koji moraju sudjelovati u izborima, a za neke vrijedi oboje. Drugi propisi koje su dodali ispitanici odnose se na mogućnost sudjelovanja u izborima, broj kandidata, postojanje izborne komisije ili nadzornog foruma, vrijeme izbora i mandata, rokove, kampanje itd. Propisi se mogu razlikovati između institucija visokog obrazovanja i lokalnih studentskih unija. U jednoj zemlji statut lokalne studentske unije mora odobriti upravno tijelo institucije, što je prikazano kao osiguranje protiv nedemokratskog statuta. U drugoj zemlji mora postojati proporcionalna zastupljenost svih političkih organizacija aktivnih unutar studentske unije.

Oprilike pola zemalja koje su imale više ispitanika, 13 od 25, nisu postigle suglasnost o tome postoje li zakoni i pravni propisi o načinu izbora studentskih predstavnika. Neka su moguća objašnjenja različita razina regulacije (lokalna ili državna) koju su ispitanici imali na umu ili razlike između različitih dijelova zemlje.

1.5 Studentska evaluacija kolegija i programa

Pitanje 2.11

Polovica ukupnog broja ispitanika, 53%, izjavila je kako studentske evaluacije kolegija i studijskih programa nisu propisane zakonom ili drugim propisima.

Od studenata je šesnaest odgovorilo s "da", a šesnaest s "ne" (jedan predstavnik dao je oba odgovora).

Od predstavnika ministarstava, sedam zemalja odgovorilo je s "da", a trinaest s "ne".

U skupini predstavnika sveučilišta trinaest je odgovorilo "da", a jedanaest "ne".

Relativno velik broj negativnih odgovora među predstavnicima ministarstava može značiti da se većina propisa ne donosi na nacionalnoj, već regionalnoj ili institucijskoj razini. Ovo objašnjenje je izravno dano u nekim upitnicima, a moglo bi objasniti i velike razlike između odgovora različitih predstavnika istih zemalja. Propisi nisu nužno pravno obvezujući.

Predstavnici jedne zemlje izjavili su da su studentske evaluacije kolegija i studijskih programa propisane, ali se ne provode u praksi. Suprotna praksa također postoji, jer druge zemlje izjavljuju kako su studenti i diplomanti uključeni u vanjske evaluacije studijskih programa. Zanimljiv je primjer zemlje gdje evaluacije kolegija i studijskih programa nisu regulirane, ali su studentske evaluacije nastavnika propisane zakonom.

2. Druge odredbe za sudjelovanje studenata u upravljanju visokim obrazovanjem

2.1 Kontakti na nacionalnoj razini

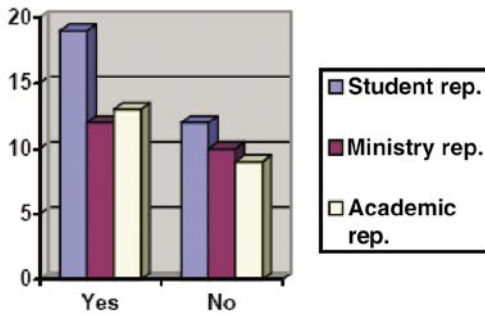
Pitanje 3.1

Većina ispitanika odgovorila je da postoje redoviti kontakti između Vlade ili ministarstva nadležnog za visoko obrazovanje i studentskih predstavnika, primjerice unutar nacionalnog foruma za Bolonjski proces. Studentski predstavnici najčešće su potvrdno odgovarali, 19 studentskih predstavnika iz 17 zemalja odgovorilo je "da", dok je 12 studentskih predstavnika iz 11 zemalja odgovorilo "ne".

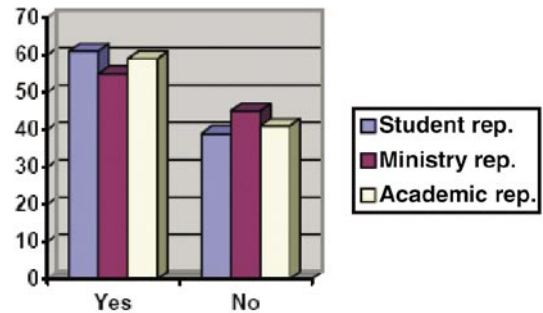
Predstavnici ministarstava malom većinom odgovaraju s "da" (12 – 10). Predstavnici sveučilišta iz 13 zemalja odgovaraju da postoje redovni kontakti, a njih devet tvrdi da ne postoje.

Pitanje 3.1 Postoje li redoviti kontakti između Vlade ili ministarstva odgovornog za visoko obrazovanje i studentskih predstavnika, na primjer unutar nacionalnog foruma za Bolonjski proces?

Broj odgovora

Postotak unutar svake skupine

Neke zemlje objašnjavaju da kontakti nisu redoviti (na primjer, tjedni ili mjesečni), ali se održavaju vezano uz određene situacije ili kad se to smatra potrebnim.

Zemlje iz istočne i jugoistočne Europe dominiraju skupinom zemalja koje su odgovorile "ne", dok se nijedna nordijska zemlja ne pojavljuje u toj kategoriji.

Drugi način prikaza rezultata jest da je barem jedan predstavnik različitih skupina iz 26 od 36 zemalja koje su odgovarale na pitanja dao potvrdan odgovor. Međutim, odgovori različitih skupina unutar iste zemlje znatno se razlikuju u dvanaest zemalja. U zemljama u kojima se odgovori razlikuju ne postoji povezanost između odgovora i pojedine skupine.

Od zemalja koje su dale potvrdan odgovor na pitanje 3.1 samo šest ispitanika (četiri ministarstava i dva sveučilišta) iznose kako su ti kontakti ograničeni samo na neka pitanja. U zemljama gdje su kontakti ograničeni samo na određena pitanja, oni se većinom odnose na pitanja vezana uz financiranje studenata, smještaj studenata i slično, dok su u dva slučaja ograničeni na Bolonjski proces i kvalitetu studijskih programa.

Pitanje 3.2

Većina studentskih predstavnika (17 odgovora iz 17 zemalja) kažu da postoji sudjelovanje studenata ili studentski predstavnici unutar nacionalnih rektorskih konferencija ili ekvivalentnih tijela.

5 predstavnika ministarstava je odgovorilo potvrdno, a 12 negativno. 11 sveučilišnih predstavnika je odgovorilo "ne", a 13 ih je odgovorilo "da".

Razlika između odgovora studenata i ministarstava može se obrazložiti činjenicom da ministarstva nisu uključena u sastanke rektorskih konferencija i studenata. Ipak, i mala većina predstavnika sveučilišta odgovorila je niječno, što je teže objasniti. Različitosti u odgovorima u nekim zemljama (u 12 slučajeva) mogle bi ovisiti o regionalnim/lokalnim ili disciplinarnim razlikama. U jednom se slučaju kaže kako je sudjelovanje studenata tek nedavno uvedeno, što je isto jedno od mogućih obrazloženja razlika.

Pitanje 3.2

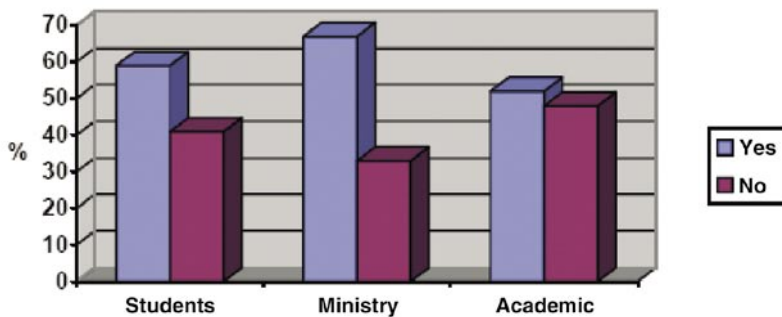
Na pitanje imaju li studentski predstavnici redovite neformalne ili formalne kontakte s nacionalnim parlamentima, većina je odgovora svih triju skupina ispitanika bila pozitivna, posebno u slučaju studenata i predstavnika ministarstava. 16 studenata, 11 ministarstava i 15 sveučilišta odgovorilo je "da". 15 studenata dalo je niječan odgovor, isto kao i devet predstavnika ministarstava i šest sveučilišta. Nema mnogo neslaganja između različitih predstavnika unutar iste zemlje po ovom pitanju.

Pitanje 3.4

Zadnje pitanje u ovom dijelu tiče se bilo koje druge formalne ili neformalne procedure, izuzev onih ispitivanih u prijašnjem dijelu, kojom bi se osigurao studentski utjecaj u upravljanju visokim obrazovanjem na nacionalnoj razini. Većina od ukupnog broja ispitanika odgovorila je kako u njihovim zemljama postoje i druge procedure.

Pitanje 3.4 Postoje li neke druge formalne ili neformalne procedure kojima bi se osigurao studentski utjecaj u upravljanju visokim obrazovanjem na nacionalnoj razini?

Postotak unutar svake skupine

45 ispitanika iz 24 zemlje odgovorilo je "da", a 31 ispitanik iz 22 zemlje odgovorio je "ne". Ispitanici iz 11 zemalja se ne slažu i u šest slučajeva odgovori studenata odstupaju od odgovora drugih skupina. Studenti su u tih šest slučajeva pozitivnije procijenili situaciju od ministarstava i sveučilišta.

Mnogi ispitanici dali su primjere formalnih i neformalnih procedura koje se primjenjuju. Neki od najčešćih odgovora su:

- neformalne konzultacije i seminari
- zastupljenost u privremenim radnim skupinama ili projektima ministarstava
- neformalni kontakti sa službenicima ministarstava
- pismeni ili usmeni kontakti s članovima parlamenta

- zastupljenost u nacionalnim vijećima, agencijama ili odborima zaduženim za studentska pitanja, osiguranje kvalitete, itd.

Pojedinačni predstavnici spomenuli su smotre studenata te kontakte između studenata i organizacija poslodavaca ili sindikata na nacionalnoj razini. U dvije zemlje studentske unije su dio političkog sustava ili su članovi parlamenta/sabora te tako održavaju kontakte na nacionalnoj razini.

2.2 Studentske organizacije na nacionalnim i sveučilišnim razinama

Pitanje 3.5

Većina ispitanika izjavila je kako nema raspodjele ovlasti između studentskih udruga u studentskom upravljanju visokim obrazovanjem na nacionalnoj i institucionalnoj razini.

Studentski predstavnici iz 11 zemalja odgovorili su "da", a 16 "ne".

Predstavnici ministarstava iz sedam zemalja odgovorili su "da", a 13 "ne".

Predstavnici sveučilišta iz 10 zemalja odgovorili su "da", a 10 "ne".

Cilj nam je bio potaknuti ispitanike da opišu raspodjelu ovlasti ukoliko ona postoji. Većina primjera tiče se autonomnih lokalnih studentskih unija koje su odgovorne za sudjelovanje i predstavljanje studenata na lokalnoj razini. Lokalne studentske unije imenuju predstavnike u nacionalnu studentsku uniju koja je odgovorna za pitanja od zajedničkog interesa na nacionalnoj razini, prema vladi, itd. Moguće je postojanje i međurazine, regionalnih unija koje izabiru lokalne unije. Jedna zemlja iznosi kako podjela moći postoji u praksi, ali ne i statutarно.

U nekoliko zemalja, međutim, ne postoji – ili barem nije aktivno – nacionalno studentsko tijelo.

U 11 od 25 zemalja različiti predstavnici iste zemlje u svojim se odgovorima ne slažu, ili barem nisu upoznati, s postojanjem raspodjele ovlasti između lokalnih i nacionalnih studentskih organizacija.

Pitanje 3.6

Značajna većina ispitanika potvrdila je postojanje redovite komunikacije između nacionalnih studentskih unija i studentskih unija pri sveučilištima vezane uz pitanja sudjelovanja u upravljanju visokim obrazovanjem. 27 studentskih predstavnika odgovorilo je potvrdno, a četiri niječno. Negativne odgovore dala su i četiri predstavnika sveučilišta i četiri predstavnika ministarstava, iako zemlje iz kojih dolaze nisu iste ni u jednom slučaju. 12 predstavnika ministarstava i 13 sveučilišta odgovorilo je "da".

Komunikacija se ostvaruje redovitim sastancima i skupštinama na nacionalnoj razini, konferencijama o posebnim pitanjima, informiranjem lokalnih studentskih unija kroz informatička pomagala, koje provodi nacionalna unija, kontakte putem telefona, elektronske pošte, itd. U jednoj su zemlji zakonom propisana najmanje četiri sastanka godišnje predsjednika nacionalne i predsjednika lokalnih unija. U drugoj se zemlji svi prijedlozi Vlade radi konzultiranja uvijek prosljeđuju lokalnim unijama, dok u trećoj nacionalna unija nudi poduke lokalnim unijama u bitnim pitanjima.

3. Aktualne prakse studentskog sudjelovanja

3.1 Kandidati za izborne položaje

Pitanje 4.1

Prvo pitanje u ovom odjeljku odnosi se na mogućnost pronalaska dovoljnog broja kandidata za sve izborne položaje koji su namijenjeni studentima, u slučajevima kad je studentsko sudjelovanje zakonski regulirano. Samo je petoro ispitanika odgovorilo niječno, a u četiri takva slučaja njihovi se sunarodnjaci nisu složili.

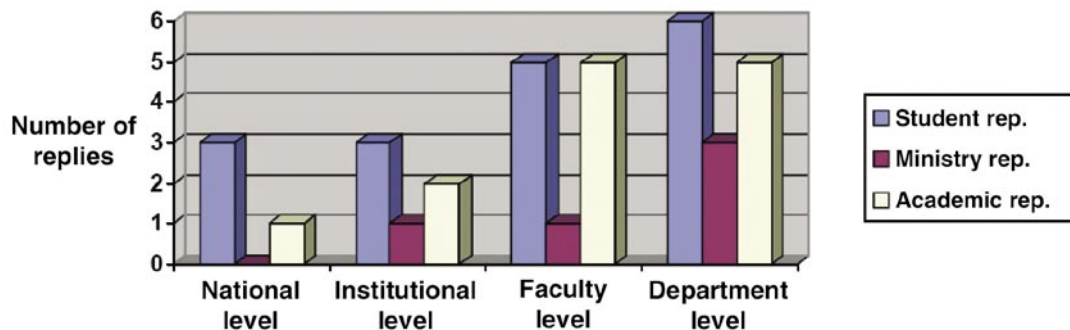
Komentari studentskih predstavnika na ovo pitanje pokazali su da studentska tijela na fakultetima, programi i teme imaju važnu ulogu u motivaciji studenata da postanu studentski predstavnici. Važnu ulogu imaju i institucije. Problem je što se isti ljudi pojavljuju kao predstavnici u različitim kontekstima te su unije često ovisne o nekoliko aktivnih studenata. Ovo upućuje na problem u predstavljanju studentskog tijela i u demokratskoj utemeljenosti izbora.

Jedan od predstavnika ministarstva istaknuo je da bi važan faktor u motivaciji studenata da se natječu za predstavnička mjesta mogla biti financijska potpora vlade nacionalnim studentskim unijama i potpora institucija studentskim predstavnicima na lokalnoj razini. Dva predstavnika, jedan ministarstva i jedan sveučilišta, istakli su da su studenti motivirani zato što je studentski aktivizam dobra priprema za buduću političku ili neku drugu karijeru.

Pitanje 4.2

Sljedeće je pitanje od ispitanika tražilo da detaljnije objasne ovaj problem i istaknu postoji li neka razina na kojoj je posebno teško pronaći kandidate za položaje namijenjene studentima.

Pitanje 4.2 Postoji li neka razina na kojoj je posebno teško pronaći kandidate za položaje namijenjene studentima?

Od 31 studenta koji su odgovarali na pitanje, predstavnici iz devet zemalja (32% svih predstavnika) ukazali su na određene probleme na različitim razinama, posebno fakultetskoj razini (4 zemlje) i razini odsjeka (6 zemalja). Na probleme na nacionalnoj i institucionalnoj razini ukazali su studenti iz tri zemlje.

Od 16 predstavnika ministarstava koji su odgovarali na pitanje, četiri zemlje (25%) ukazale su na neke probleme, posebno na razini odsjeka.

Od 21 sveučilišnog predstavnika koji su odgovarali na pitanje sedam (33%) ih je upozorilo na određene teškoće, iako samo jedna zemlja pokazuje probleme na nacionalnoj razini, a dvije na

institucionalnoj. Jedan sveučilišni predstavnik nije istaknuo probleme ni na jednoj razini posebno, ali je rekao da se ponekad javljaju problemi kad studenti nisu dovoljno aktivni na svojim položajima.

Ispitanici iz 14 od ukupno 36 zemalja upozorili su na probleme. U devet ovakvih slučajeva njihovi se sunarodnjaci nisu složili.

Pokazalo se da je u skandinavskim zemljama nešto teže naći studentske predstavnike nego u ostalim zemljama.

3.2 Predstavljanje na izborima

Pitanje 4.3

U izborima na različitim razinama kandidati za studentske predstavnike obično se predstavljaju kroz nepolitičke studentske organizacije ili individualno. U velikom broju zemalja studenti se predstavljaju i kroz treću alternativu - političke studentske organizacije.

Po odgovorima svih ispitanika, najveća skupina (22 ispitanika iz 16 zemalja) izjavila je da se kandidati predstavljaju samo putem nepolitičkih organizacija, neovisno o razini.

Druga skupina po veličini, 16 ispitanika iz 10 zemalja, odgovorila je da postoji kombinacija svih triju načina predstavljanja kandidata na različitim razinama. U toj su skupini i studenti iz svih skandinavskih zemalja.

Treća najveća skupina (14 ispitanika iz 10 zemalja) je ona gdje se studenti predstavljaju individualno, neovisno o razini. 12 ispitanika iz 10 zemalja su pokazali kombinaciju individualnog predstavljanja i predstavljanja putem nepolitičkih organizacija.

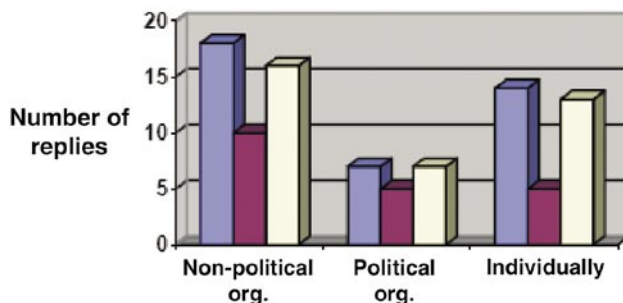
Najrjeđi je model predstavljanje putem političkih organizacija - ovoj skupini pripada samo šest predstavnika iz četiri zemlje.

U polovici zemalja predstavljenih s nekoliko ispitanika, studenti se nisu mogli složiti kojoj od navedenih skupina pripadaju, što znatno otežava ocjenjivanje rezultata.

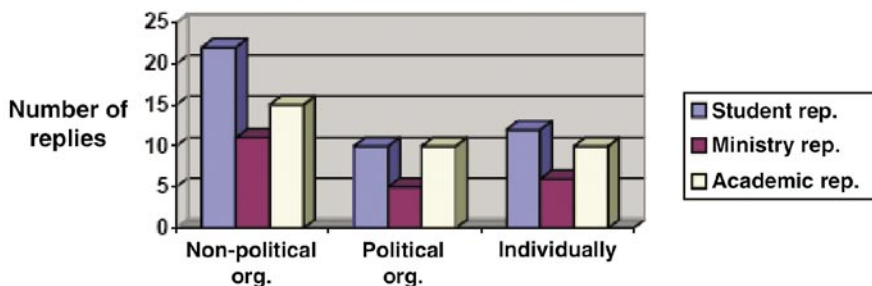
Pitanje 4.3 *Kako se kandidati za studentske predstavnike u vašoj zemlji obično predstavljaju na izborima na različitim razinama?*

Broj odgovora

Faculty level

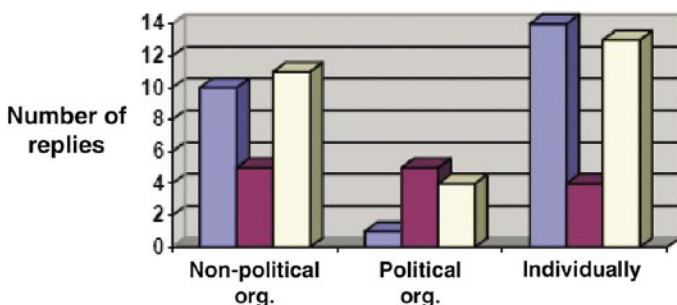

Institutional level

Većina je ispitanika odgovorila da se studenti na institucionalnoj razini predstavljaju kroz nepolitičke studentske organizacije. Među studentima su 22 ispitanika ukazala na nepolitičke studentske organizacije, 10 na političke studentske organizacije, a 12 na individualno predstavljanje. Među predstavnicima ministarstava ti su brojevi 11, 5 i 6, a među sveučilišnim predstavnicima 15, 10 i 10. Uz neke manje razlike, taj je uzorak vidljiv i na fakultetskoj razini, s nešto većim naglaskom na individualne kandidature i s manje alternative za političke studentske organizacije.

Department level

Samo jedan studentski predstavnik, pet predstavnika ministarstava i četiri sveučilišta, istakli su da se na razini odsjeka/zavoda studenti predstavljaju kroz političke studentske organizacije. Velika većina predstavnika svih triju skupina slaže se da je individualni način glavni način predstavljanja kandidata na razini odsjeka, dok se ministarstvo s time ne slaže. Međutim, razina odsjeka je ona s kojom su ispitanici najmanje upoznati ili se manje podudara s alternativama u upitniku, budući da je tu nešto manje ukupnih odgovora. Ovo je posebno očito kod ministarstava, budući da je samo deset njihovih predstavnika odgovaralo na razini odsjeka. Čini se da su predstavnici ministarstava bili manje skloni opciji "individualno" nego druge dvije skupine na svim razinama.

Za kandidaturu na studentskim izborima potreban je minimalan broj potpisa biračkog tijela na barem jednoj razini, uglavnom institucionalnoj i fakultetskoj, u 15 od 36 zemalja koje je zastupao barem jedan od nekoliko ispitanika. Uzevši u obzir odgovore svih skupina, samo šest zemalja zahtijeva minimalan broj potpisa na nacionalnoj razini, a pet na razini odsjeka. U obje se kategorije predstavnici triju zemalja ne slažu. U dva takva slučaja predstavnici sveučilišta tvrde da su potpisi potrebni na određenoj razini, dok studenti ne dijele to mišljenje.

Institucionalna i fakultetska razina strože su regulirane ili barem predstavnici zemlje smatraju da imaju strože propise nego druge dvije razine, što se vidi u najmanjem broju odgovora u upitniku.

Predstavnicima iz samo nekoliko zemalja se ne slažu da su potpisi potrebni. Međutim, nešto više neslaganja postoji o tome na kojoj su razini potrebni. Šest od ukupno 21 predstavnika ministarstava nije odgovorilo na ovo pitanje.

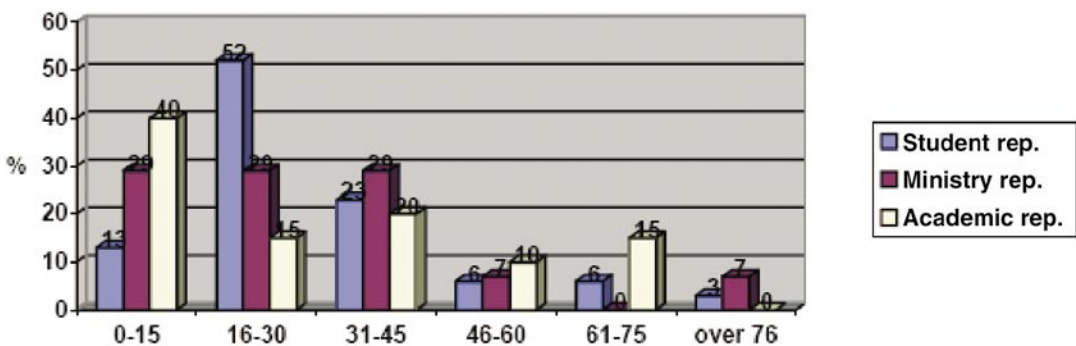
Pitanje 4.4

Studentski predstavnici obično imaju između 20 i 27 godina. Ispitanici su morali odabrati najviše dvije alternative i većina je u sve tri skupine odabrala alternativu 20 do 23 godine. Samo su tri predstavnika odabrala da predstavnici imaju manje od 20 godina kao svoju jedinu alternativu, ali se njihovi sunarodnjaci nisu složili s tim. Sudeći po odgovorima, studentski predstavnici u istočnoj i južnoj Europi nešto su mlađi nego u sjevernoj. Nitko od predstavnika nije izabrao posljednje dvije alternative, 28 - 31 i iznad 32.

Pitanje 4.5

Postotak studenata koji sudjeluju na izborima studentskih predstavnika za sveučilišna tijela ili studentske organizacije razlikuje se među zemljama, regijama, institucijama i razinama upravljanja. Najčešći odgovor je bio između 16 i 30 posto, zatim 0 do 15 posto i 31 do 45 posto. Samo dvoje predstavnika (iz iste zemlje) istaklo je postotak veći od 76 posto, a jako malo ih je istaklo postotak veći od 45. 16 ispitanika iz 10 zemalja je odgovorilo da je postotak obično 15 i manji. Među njima su najviše zastupljene zemlje sjeverne i južne Europe. Studenti i predstavnici ministarstava su uglavnom dali manji postotak nego sveučilišni predstavnici. Popriličan broj ispitanika, 8 od 21, nije odgovorio na pitanje.

Pitanje 4.5 Koliki je uobičajeni postotak studenata koji sudjeluju na izborima studentskih predstavnika za sveučilišna tijela ili studentske organizacije?

3.3. Širenje informacija

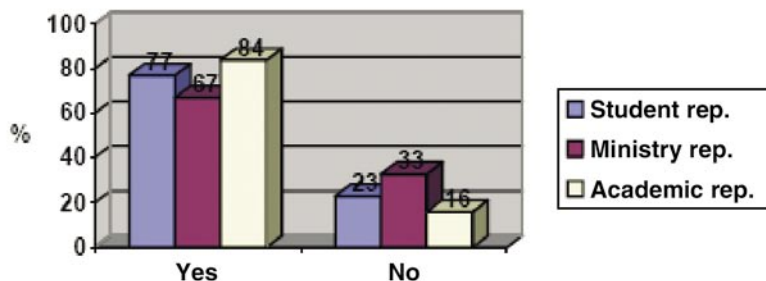
Pitanje 4.6.

Velika većina ispitanika u sve tri skupine potvrdno je odgovorila na pitanje trebaju li protokoli i odluke na sastancima upravnih tijela sveučilišta na različitim razinama biti javno objavljeni.

Sedamnaest ispitanika, koji su predstavljali ukupno 15 zemalja, izjavilo je da to nije tako u njihovim zemljama. Međutim, više od polovice njih imalo je sunarodnjake koji se s njima nisu složili. Jedan od tih ispitanika objasnio je da javno objavljivanje rezultata ovisi o tome je li institucija javna ili privatna. Drugi predstavnik zemlje rekao je da to ovisi o kategoriji protokola ili odluka pa se može reći da su ova dva predstavnika odgovorila na pitanje s "da" i "ne".

Pitanje 4.6 Jesu li protokoli i odluke sa sastanaka upravnih tijela na različitim razinama javno dostupni?

Postotak po skupini ispitanika

Pitanje 4.7

Poduzima li sveučilišna uprava potrebne korake da bi proširila informacije o takvim dokumentima i odlukama?

Velika većina ispitanika je na ovo potvrdno odgovorila. Šest studentskih predstavnika iz isto toliko zemalja izjavilo je da uprava ne širi informacije, ali se drugi predstavnici iz njihovih zemalja s time nisu složili. Tri studentska predstavnika navela su treću mogućnost - "ne uvijek". Čini se da su ti studenti načine širenja informacija ocijenili lošije nego ispitanici iz drugih dviju skupina. Samo dva sveučilišna i dva predstavnika ministarstava niječno su odgovorila, a jedan je odgovorio s "ne uvijek".

Pitanje 4.8

Poduzimaju li studentske organizacije potrebne korake da bi proširile informacije o takvim dokumentima i odlukama?

Samo su tri studentska predstavnika te jedan predstavnik ministarstva i jedan sveučilišna niječno odgovorili. Po dva predstavnika ministarstava i sveučilišta, ali ne i studentski predstavnici, odgovorila su s "ne uvijek".

Predstavnici sveučilišta bolje su ocijenili procedure kojima fakultetska uprava širi informacije nego studenti, ali što se tiče studentskih organizacija procjene su im slične.

3.4 Procjena utjecaja

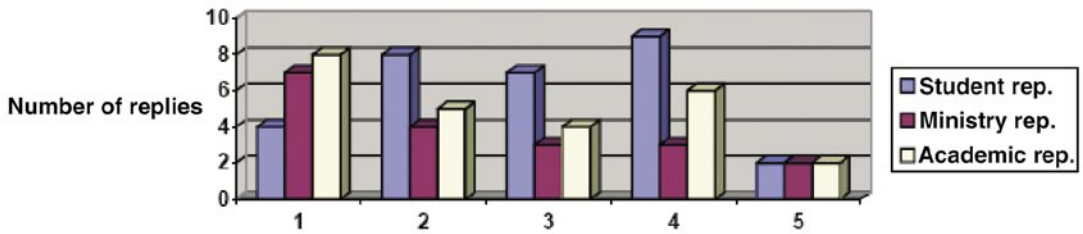
Pitanje 4.9

Ispitanici su trebali procijeniti jačinu studentskog utjecaja na visoko obrazovanje. Na raspolaganju su im bili brojevi od 1 do 5, gdje je 1 označivao vrlo slab, a 5 vrlo jak utjecaj.

Broj je ispitanika i predstavnika zemalja u tri kategorije varirao. Na ovo su pitanje odgovarali 31 studentska organizacija (iz 28 zemalja), 21 predstavnik ministarstava i 24 sveučilišna predstavnika (iz isto toliko zemalja). Oni predstavljaju ukupno 36 europskih zemalja. Međutim, nisu svi ocijenili sve mogućnosti.

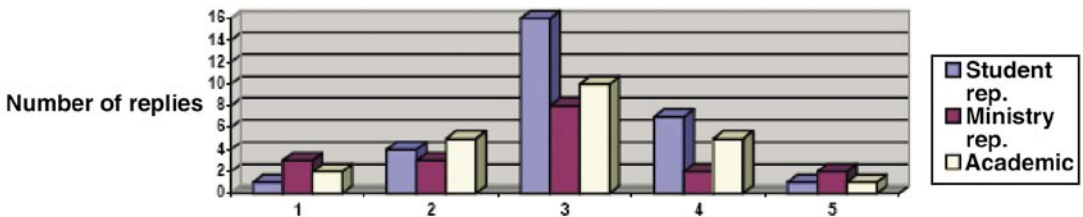
Zbog raznolikog broja ispitanika unutar svake skupine i svake ponuđene opcije odgovora, analiza se temelji na onome što je najvažnije u svakoj skupini, a ne na usporedbi točnog broja procjena u svakoj od alternative. Broj odgovora za svaku alternativu prikazan je u tablici.

Na nacionalnoj razini

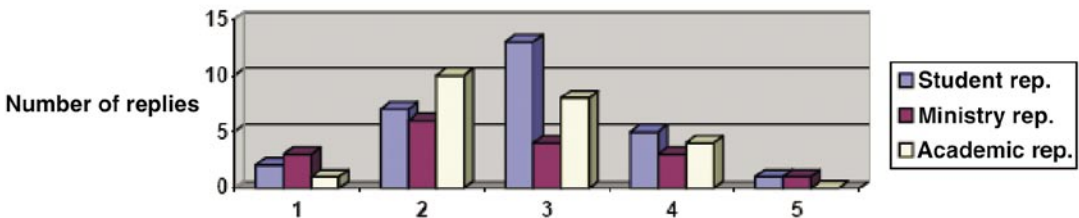
Studentske organizacije smatraju da je studentski utjecaj na nacionalnoj razini poprilično snažan, dok su predstavnici ministarstava suprotnog mišljenja. Sveučilišna je skupina dala puno raznolikije odgovore, ali njihove procjene su ipak sličnije onima ministarstava nego studenata.

Sveukupno na institucionalnoj razini

Ovdje su slični odgovori dobiveni kod sve tri skupine. Sve su se usredotočile na središnji dio skale, smatrajući da utjecaj nije ni preslab, ali ni prejak.

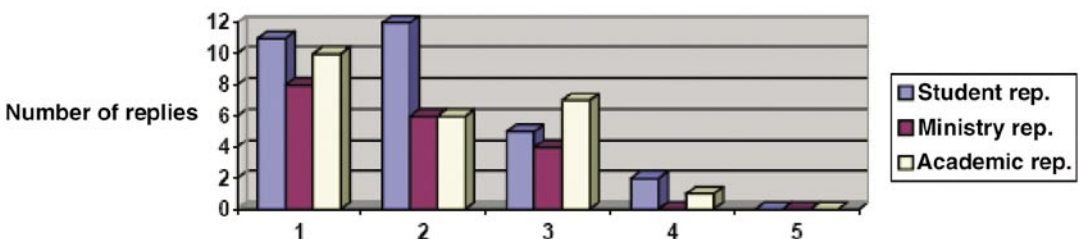
Institucionalna razina

Institucionalno upravljanje

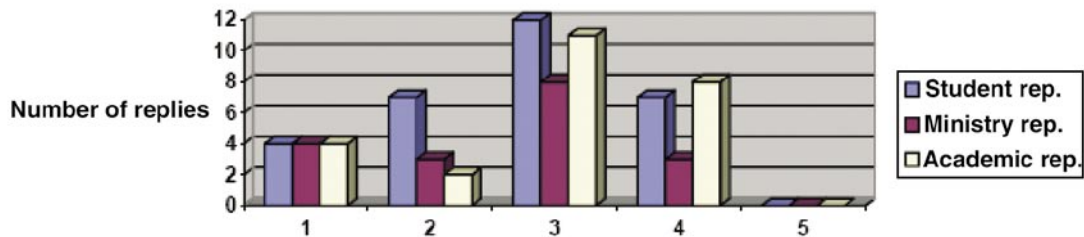
Sve tri skupine smatraju da je utjecaj studenata na institucionalno upravljanje slabiji nego utjecaj na institucionalnoj razini općenito. Predstavnici ministarstava i sveučilišta ocijenili su ga slabijim nego studenti. Samo su po jedan student i predstavnik ministarstva te nijedan sveučilišni predstavnik procijenili da je utjecaj studenata na upravljanje vrlo snažan.

Važnost proračuna

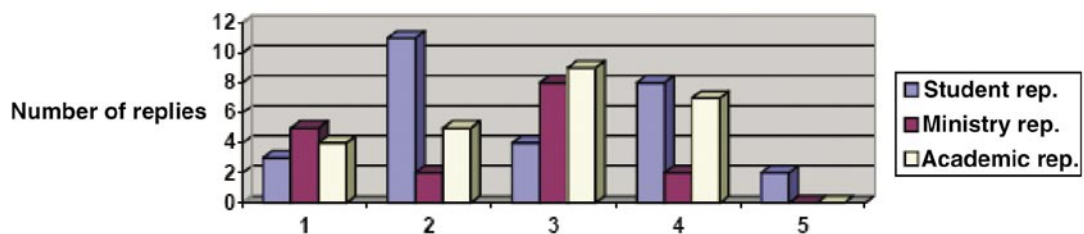
Utjecaj studenata na pitanja proračuna u visokom obrazovanju sve tri skupine smatraju slabim, s time da je nešto bolju ocjenu dobio od sveučilišnih predstavnika. Nijedna skupina ne smatra da je utjecaj studenata na pitanja proračuna vrlo snažan.

Pedagoška pitanja

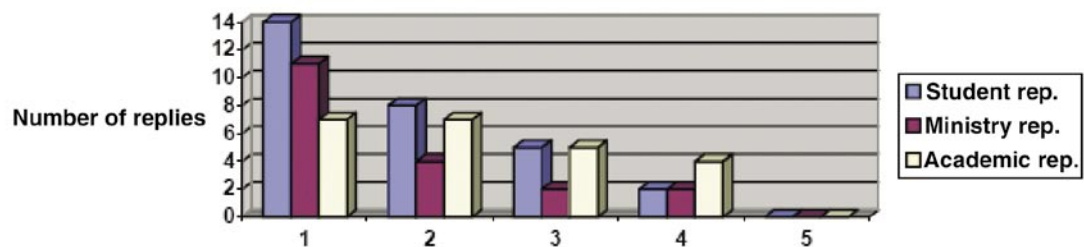
Predstavnici sveučilišta imaju najpozitivnije mišljenje o studentskom utjecaju na pedagoška pitanja, s obzirom na što su stavili naglasak na ljestvici. Međutim, nitko od predstavnika različitih skupina ne smatra da je taj utjecaj vrlo snažan.

Pitanja obrazovnog sadržaja

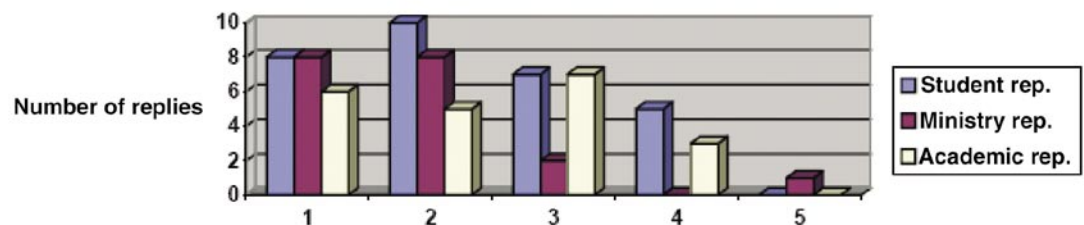

Procjene predstavnika ministarstava i sveučilišta slične su onima o pedagoškim pitanjima, dok su procjene studenata puno negativnije. Još su jednom sveučilišni predstavnici studentski utjecaj procijenili snažnijim nego što su to učinili sami studenti. Kod studenata je očit nešto raznolikiji stav, ali mnogo negativniji nego onaj o pedagoškim pitanjima.

Kriteriji za zapošljavanje nastavničkog kadra

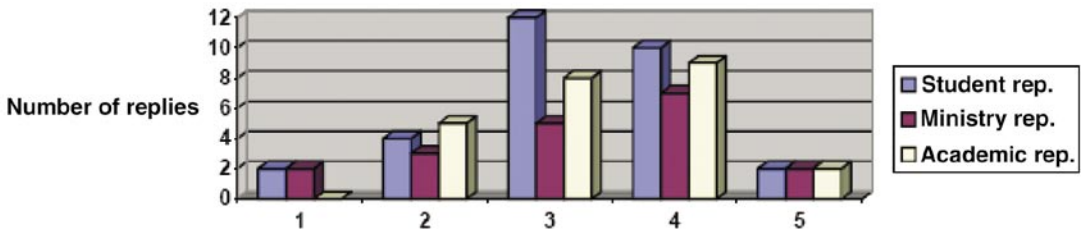

Kriteriji za upisivanje studenata

Sve tri skupine smatraju da je utjecaj studenata na odabir nastavnčkog kadra slab, a utjecaj na kriterije za upis studenata nešto snažniji. Procjene svih triju skupina u donjoj su polovici ljestvice.

Socijalna pitanja i pitanja okoline u instituciji

Sve tri skupine smatraju da je studentski utjecaj ovdje najsnažniji. Ipak, to nije glavna tema ovog istraživanja.

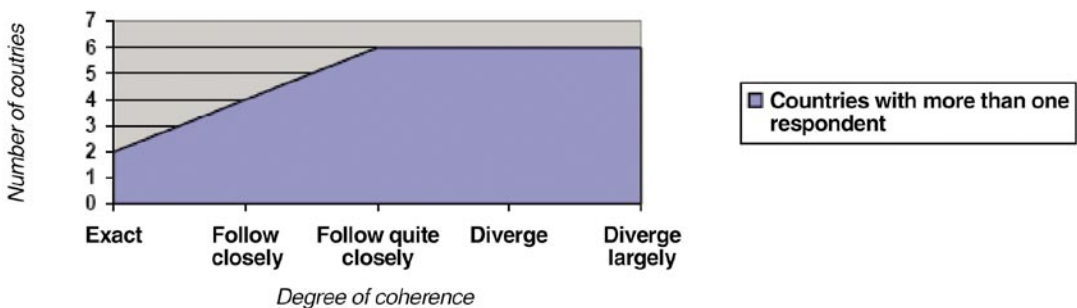
Studentski je utjecaj, čini se, najsnažniji u socijalnim pitanjima i pitanjima okoline u institucijama, na institucionalnoj razini općenito, u pedagoškim i pitanjima obrazovnog sadržaja. Najslabiji je utjecaj na proračun te kriterije za zapošljavanje nastavnčkog kadra i upisivanje studenata. Utjecaj na nacionalnoj razini i onaj na institucionalno upravljanje zauzimaju srednje pozicije. Institucionalno upravljanje dobilo je najmanji broj odgovora, što može značiti da je ovu alternativu bilo teže ocijeniti nego ostale.

Nema velikih razlika među procjenama koje su napravile sve tri skupine. Studenti smatraju da je utjecaj nešto jači na nacionalnoj razini, na institucionalnoj općenito te na socijalna i pitanja okoline u institucijama. Predstavnici sveučilišta studentski su utjecaj na pitanja obrazovnog sadržaja i proračuna ocijenili snažnijim nego što su to učinili studenti i predstavnici ministarstava.

Usporedimo li odgovore različitih skupina iz 25 zemalja, dobivamo različite rezultate. U jednoj su zemlji sve skupine dale potpuno jednake odgovore, a u drugoj sve osim jedne. U obje zemlje odgovarale su dvije skupine.

U četiri zemlje odgovori su bili slični (dvije odnosno tri skupine odgovarale su u dva takva slučaja). U šest zemalja odgovori su bili prilično slični (četiri zemlje u kojima su odgovarale dvije skupine i dvije zemlje u kojima su odgovarale tri).

U šest zemalja odgovori se razlikuju (tri zemlje u kojima su odgovarale dvije skupine i četiri zemlje s tri skupine).

Logično je da su odgovori sličniji u zemljama koje su predstavljale dvije skupine, nego u onima koje su predstavljale tri, ali to nije potpuno objašnjenje.

Među zemljama s različitim odgovorima nije moguće utvrditi koja je skupina dala napozitivnije procjene, a ne postoji ni neka zemljopisna zakonitost po kojoj bi se ta raznolikost odgovora objasnila.

Pitanje 4.10

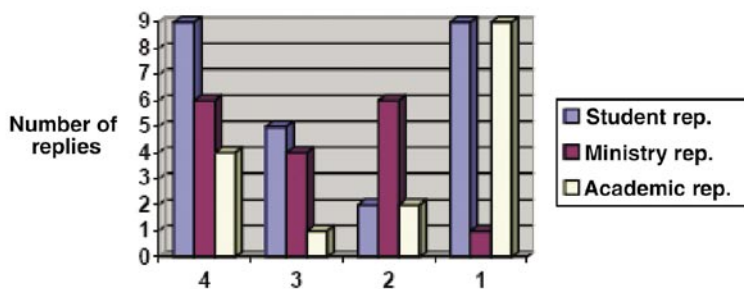
Ispitanici su morali procijeniti na kojoj je razini upravljanja studentski utjecaja najsnažniji. Broj 1 pokazuje razinu na kojoj studenti imaju najsnažniji utjecaj, broj 2 drugu najsnažniji utjecaj itd. Neke zemlje su pogrešno razumjele upute te su označile samo razine 1 i 2, ili su brojem 2 označile sve razine navedene ispod razine 1. Ipak, dobivene procjene pokazuju koliki je utjecaj studenata na upravljanje visokim obrazovanjem na različitim administrativnim razinama.

U tablici su brojevi obrnuti, da ne bi došlo do zabune s obzirom na vrijednosti u prošlom pitanju. Visoki brojevi na desnoj strani pokazuju jak utjecaj.

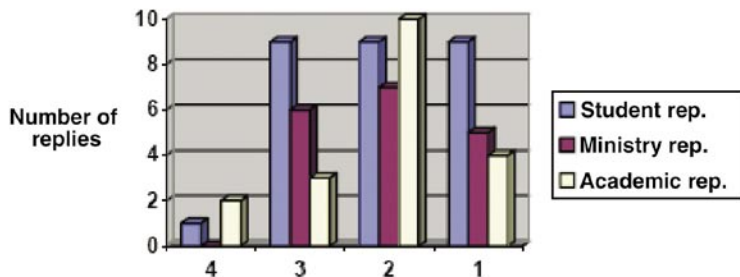
Pitanje 4.10 Što mislite, na kojoj razini upravljanja je studentski utjecaj najjači?

1= najjači utjecaj, 2= drugi najjači utjecaj, itd.

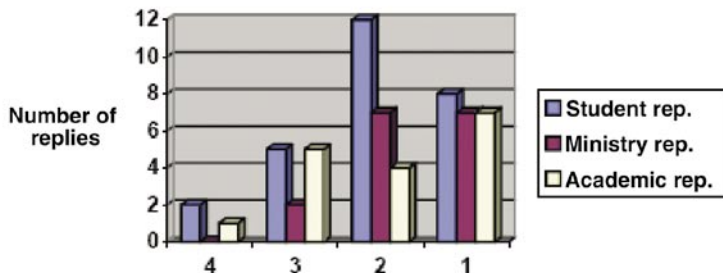
Nacionalna razina

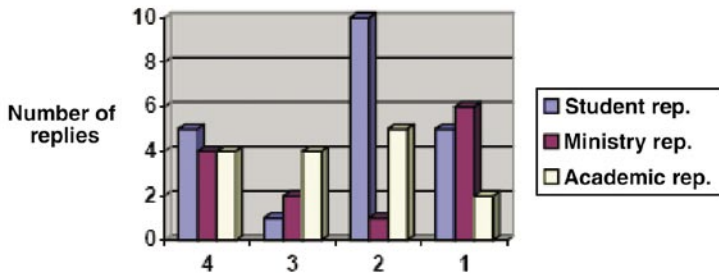
Institucionalna razina

Razina fakulteta

Razina odsjeka

I studenti i predstavnici ministarstava smatraju da je studentski utjecaj u upravljanju visokim obrazovanjem najjači na fakultetskoj i institucionalnoj razini. Nacionalna razina se našla negdje u sredini pa se smatra da je studentski utjecaj tu najslabiji.

Sveučilišni predstavnici su procijenili da je studentski utjecaj najjači na nacionalnoj i fakultetskoj razini upravljanja visokim obrazovanjem, a najslabiji na razini odsjeka.

Teško je izvući neke konkretne zaključke iz odgovora koji se tiču razine odsjeka, jer je broj predstavnika koji su ocjenjivali manji nego na višim razinama. U cijelom istraživanju nameće se dojam da je razina odsjeka najslabija ili najmanje uvažavana.

Kod većine zemalja koje je predstavljalo nekoliko različitih ispitanika očito je podudaranje, barem što se tiče razine na kojoj je utjecaj najjači. Osam od 25 ovih zemalja pokazuje veća neslaganja.

Ispitanici su također u upitniku mogli označiti sve druge razine upravljanja koje se smatraju relevantnima. Jedan je studentski predstavnik dodao europsku razinu i ocijenio da je tu utjecaj najslabiji.

Dva predstavnika ministarstava dodala su druge razine. Jedan smatra da je studentski utjecaj najjači u institucionalnim odborima za unaprjeđenje nastave. Drugi je dodao općenita socijalna pitanja i pitanja okoline pa smatra da je studentski utjecaj tu najslabiji, što se ne poklapa s odgovorima na pitanje 4.9.

Jedini sveučilišni predstavnik koji je označio druge razine upravljanja osim onih u upitniku rangirao je programske odbore kao razinu gdje je studentski utjecaj najjači.

3.5. Budući razvoji

Pitanje 4.11

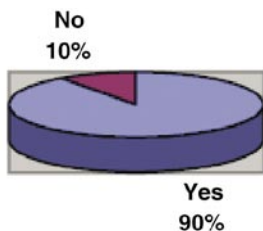
Posljednje pitanje ispitanicima je bilo smatraju li oni treba li se utjecaj studenata na upravljanje visokim školstvom povećati ili ne?

Pitanje 4.11 Po vašem mišljenju, treba li se utjecaj studenata na upravljanje visokim školstvom povećati?

Ako da, zašto? Kako?

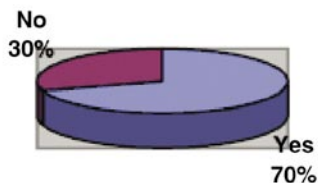
Ako ne, zašto?

Studentski predstavnici

Među studentima je bilo jako malo onih koji su na ovo pitanje negativno odgovorili. Samo se troje (10% od ukupnog broja ispitanih studenata) odlučilo za tu varijantu, s time da jedan od njih i dalje smatra da je potrebna bolja zakonska regulacija. Preostalo dvoje smatra da je studentski utjecaj na svim razinama dovoljno snažan, ali jedno od njih ističe da studenti koji sudjeluju u upravljanju visokim školstvom trebaju biti bolje upoznati s tematikom.

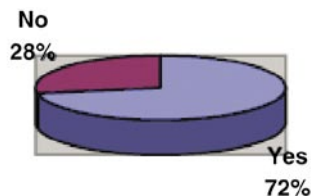
Predstavnici ministarstava

Šestero predstavnika ministarstva (30% od ukupnog broja ispitanih predstavnika) je negativno odgovorilo na pitanje. Jedan od njih nije komentirao svoj odgovor, a drugi su svoj izbor objasnili rekavši da je postojeći studentski utjecaj dovoljno snažan, pogotovo u usporedbi s utjecajima drugih skupina iz visokoobrazovne zajednice. Jedan predstavnik je objasnio da su studenti zastupljeni na svim razinama pa bi bilo teško formalizirati povećano studentsko sudjelovanje. Međutim, stvarni utjecaj koje bi takvo povećanje donijelo može se ostvariti boljim korištenjem postojećih zakona. Drugi je predstavnik ministarstva izjavio da su studenti zadovoljni pozicijom koju imaju. Studenti smatraju da njihov utjecaj ovisi o akcijama koje poduzimaju.

Jedan od predstavnika ministarstava objasnio je svoj negativni odgovor rekavši da studentske organizacije zbog snažnog političkog utjecaja nemaju samostalna stajališta o obrazovnim temama. U tijelima u kojima su zastupljeni, studenti su dovoljno aktivni samo ako su teme politički dovoljno značajne.

Predstavnici sveučilišta

Među predstavnicima sveučilišta sedam (28% od ukupnog broja ispitanih akademskih predstavnika) ih je negativno odgovorilo na ovo pitanje. Oni smatraju da su studenti i njihovi interesi dobro zastupljeni i predstavljeni na različitim razinama i u tijelima koja se bave studentskim pitanjima. Jedan predstavnik je istaknuo kako je neformalan studentski utjecaj u njegovoj/njezinoj instituciji puno snažniji od formalnog, a drugi je pitao ako se studentski utjecaj na pitanja predavanja i učenja poveća, treba li se onda možda smanjiti na nekim drugim područjima.

U skupini koja smatra da studentski utjecaj nije dovoljno jak posebno se ističu skandinavske zemlje, a to je donekle potvrđeno i odgovorima u upitniku.

Kad se uspoređuju odgovori zemalja koje je zastupalo nekoliko različitih predstavnika (ministarstvo, sveučilište, studenti), student iz samo jedne zemlje odgovorio je da se studentski utjecaj ne treba povećati, dok su druga dva predstavnika potvrdno odgovorila na to pitanje. Suprotan slučaj, kad su predstavnici ministarstava i sveučilišta odgovorili niječno, a studentski predstavnici potvrdno, zabilježen je kod devet zemalja. U samo jednoj zemlji su se svi predstavnici složili da se utjecaj ne treba povećati, jer su smatrali da je već dovoljno snažan. U toj zemlji su također oba predstavnika dala potpuno iste procjene u pitanju 4.9.

Dodatak 2.

Ako da, zašto? Kako?

Zašto? Studenti koji ponavljaju da se njihov utjecaj na upravljanje visokim školstvom mora povećati, u većini slučajeva naglašavaju da oni imaju pravo odlučivati o stvarima koje ih se tiču, izravno i neizravno. Njihov je utjecaj potreban da bi se povećale demokracija i kvaliteta različitih dijelova visokoobrazovnog sustava. Studenti su najveća skupina u visokoobrazovnoj zajednici i posjeduju vrijedne informacije o obrazovanju i stanju studentske populacije. Također, oni su ti kojima je najviše stalo da dobiju najbolje moguće obrazovanje. Aktualni problemi koje su iznijeli studentski predstavnici su zašto se studente ne smatra ravnopravnim članovima visokoobrazovne zajednice i zašto se susreću s konzervativnim svjetonazorima. Neki predstavnici također naglašavaju veliku razliku u studentskom utjecaju među institucijama, a drugi, poglavito oni iz jugoistočne Europe, upozoravaju na vrlo ograničen studentski utjecaj u visokom obrazovanju. Jedan je predstavnik istaknuo da ponekad postoji razlika između formalnog i stvarnog utjecaja studenata i dodao da ne postoje sankcije u slučaju da institucija prekrši zakon o studentskom sudjelovanju.

Kako? Studenti uglavnom smatraju da bi njihov utjecaj i sudjelovanje trebalo povećati većim brojem mjesta u upravnim tijelima na povećanom broju razina te jačim zakonima o studentskom sudjelovanju na svim razinama. Treba poboljšati i pravo odlučivanja i govorenja u različitim tijelima, kao i studentski utjecaj na pitanja vezana uz proračun i sadržaje obrazovanja. Tri zemlje napominju da se utjecaj mora povećati prvenstveno na nacionalnoj razini. Neki studentski predstavnici naglašavaju da se mora ohrabrivati i poticati studentsko sudjelovanje. Trebaju se osigurati uvjeti u kojima će se sudjelovanje u upravljanju spojiti s drugim aktivnostima ili pravilima. Neki se zalažu da se studentima plati za posao koji obavljaju kao predstavnici. Predstavnici jedne zemlje su naveli još neke metode kojima bi se povećao studentski utjecaj, a to su povećana transparentnost upravljanja, povećana mogućnost studentskog utjecaja na predviđene dužnosti upravljačkih tijela te stvaranje formalnog nacionalnog obrazovnog odbora čiji bi članovi bili i studentski predstavnici.

Zašto? Nekoliko predstavnika ministarstava svoj su potvrđan odgovor na pitanje o povećanju studentskog utjecaja objasnili time što smatraju da je to potrebno kako bi se poboljšala kvaliteta i učinkovitost visokoobrazovnog sustava. Studenti su glavni sudionici u visokom obrazovanju. Neki ispitanici studente vide kao nositelje reformi i pokretačku silu za potrebne promjene u institucijama. Nekoliko zemalja istaklo je da je stvarni utjecaj studenata na upravljanje visokim školstvom puno manji od onog formalnog, a jedan predstavnik ministarstava tvrdi da je trenutni studentski utjecaj iznimno slab. Dvije su zemlje istakle da je potreban veći utjecaj studenata na pitanja vezana uz tržište rada, dok je jedna od zemalja izrazila svoju zabrinutost zbog nedostatka prikladnih struktura koje bi poboljšale studentsko sudjelovanje i utjecaj u samim studentskim organizacijama.

Kako? Odgovori ministarstava na ovo pitanje jako su različiti. Predstavnici dviju zemalja tvrde da studenti sami trebaju biti aktivniji i učinkovitiji u organiziranju svoje uključenosti. Trebaju se usredotočiti na pitanja koja smatraju najvažnijima, a cijelo studentsko tijelo mora biti bolje upoznato

sa svojim pravima i obvezama. Druge dvije zemlje tvrde da možda nije potrebna reforma postojećih zakona, ali se oni moraju bolje iskoristiti na različitim razinama. Drugi su prijedlozi da studenti trebaju biti zastupljeni u svim tijelima i povjerenstvima na institucionalnoj razini te da trebaju sudjelovati u ocjenjivanju svojih studijskih programa i njihove relevantnosti na tržištu rada. Studenti trebaju biti bolje zastupljeni na institucionalnoj razini i u Bolonjskom procesu. Jedan predstavnik ministarstva predložio je češće konzultacije i razgovore o obrazovnim pitanjima sa studentima, a drugi osnivanje političkih studentskih organizacija.

Zašto? Unutar sveučilišne skupine, nekoliko ispitanika smatra da su studenti dobro informirani i da daju vrijedne povratne informacije ustanovama visokog obrazovanja, čime se poboljšava kvaliteta obrazovanja i upravljanje institucijama. Dva predstavnika studente smatraju glavnim nositeljima interesa pa je stoga njihovo mišljenje iznimno važno. Studenti mogu biti i vrijedni partneri prilikom provođenja potrebnih promjena, poput primjerice reformi koje zahtijeva Bolonjski proces. Dva predstavnika sveučilišta naglašavaju ulogu studenata u stvaranju novih ideja i važnost njihovog često nepristranog pristupa izazovima. Studentsko sudjelovanje također je potrebno za poboljšanje demokracije u institucijama.

Kako? U prijedlozima sveučilišnih predstavnika naglasak je stavljen na jačanje zakonske osnove za sudjelovanje na različitim razinama, i to na povećanje broja studenata u upravnim tijelima te njihovo sudjelovanje u radnim skupinama, odborima i forumima izvan upravnih struktura. Također se naglašava važnost sudjelovanja studenata u provedbi Bolonjskog procesa, rješavanju problema i provođenju reformi. Drugi prijedlozi su da se poveća broj studentskih predstavnika u Senatu i uvedu studentski upitnici kao sredstvo ocjenjivanja obrazovanja i predavača.

Drugi komentari na upitnik

Studenti, predstavnici ministarstava i sveučilišta naglašavaju razlike koje postoje među institucijama i regijama, a odnose se na zakonsku regulaciju i stvarne prakse studentskog sudjelovanja. Ovo je posebno vidljivo u zemljama s binarnim sustavom - različiti sustavi za sveučilišne i nesveučilišne institucije - ili s javnim i privatnim obrazovnim institucijama u nacionalnom sustavu. Neke zemlje su zbog specifičnosti svog sustava imale problema prilikom ispunjavanja upitnika i tumačenja rezultata istraživanja. U nekim slučajevima su na odgovore utjecale i nedavne promjene u zakonodavstvu.

Studenti i predstavnici ministarstava iz nekoliko zemalja upozorili su na teškoće u koordiniranju studentskog sudjelovanja i utjecaja na nacionalnoj razini. Dvije zemlje su rekle da je to posljedica državnih sustava, a druge dvije su iznijele poteškoće u funkcioniranju nacionalne studentske organizacije s političkim mandatom.

Jedan od predstavnika ministarstava kao problem vidi nedostatak studentskih predstavnika na nacionalnoj razini. U drugim slučajevima postoji učinkovita nacionalna studentska organizacija, ali studentsko sudjelovanje na nacionalnoj razini nije zakonski regulirano.

Jedan studentski predstavnik izjavio je da je u njegovoj zemlji novi zakon o visokom obrazovanju smanjio studentsko sudjelovanje na institucionalnoj razini, u institucionalnom upravljanju i pitanjima proračuna.

I studenti i predstavnici sveučilišta napomenuli su da studenti nisu uvijek aktivni u upravljanju onoliko koliko bi trebali biti. Stvarni studentski utjecaj u velikoj mjeri ovisi o vodstvu institucija i različitim razinama upravljanja.

Jedan studentski predstavnik počeo je raspravu o političkom utjecaju i pritisku na studentske organizacije na različitim razinama. Studentske unije vođene političkim načelima ne smatraju se korisnima za razvoj i zaštitu studentskih prava.

Dodatak 3.

UPITNIK

Prvi dio: Informacije o ispitaniku

Zemlja:

Funkcija:

- Studentski predstavnik
- Predstavnik ministarstva
- Predstavnik sveučilišta

Drugi dio: Formalne odredbe za studentsko sudjelovanje u visokom obrazovanju temeljene na nacionalnom zakonodavstvu

2.1. Postoje li u vašoj zemlji zakonski ili ustavni mehanizmi kojima se osigurava studentsko sudjelovanje u upravljanju visokim školstvom na nacionalnoj razini?

Da Ne

Ako da, molimo objasnite _____

2.2. Postoje li u vašoj zemlji zakonski mehanizmi kojima se osigurava studentsko sudjelovanje u upravljanju ustanovama visokog obrazovanja?

Da Ne

Ako ne, molimo nastavite dalje s pitanjem 2.6.

2.3. Ako da, na kojim se razinama upravljanja studentsko sudjelovanje regulira zakonima ili nekim drugim metodama?

Molimo vas, označite sve relevantne kategorije:

- Institucionalna razina
- Fakultetska razina
- Razina odsjeka/zavoda
- Drugo

2.4. Postoje li neki minimalni zakonski ili ustavni zahtjevi za studentsko sudjelovanje, primjerice postotak ili određeni broj mjesta u odboru institucije koji moraju biti rezervirani za studente?

Da Ne

Ako da, koji postotak ili broj?

Postotak: 1 - 10 11 - 20 21 - 30 31 - 40 41 - 50 više od 50

Broj: _____

2.5. Imaju li studenti pravo glasa u tim upravljačkim tijelima?

Da Ne

Ako da, imaju li pravo glasa o svim relevantnim temama?

Da Ne

2.6. Jesu li ustanove visokog obrazovanja zakonski obvezne imati stajalište o studentskom sudjelovanju?

Da Ne Ne, ali većina ih ima

2.7. Prema vašim informacijama, postoje li u ustanovama visokog obrazovanja, uz zakonski obvezne, još neki propisi kojima će se osigurati snažnije studentsko sudjelovanje u upravljanju?

Da Ne

(Opišite sve primjere na posebnoj stranici)

2.8. Jesu li zakonom dopuštene političke studentske organizacije u visokom obrazovanju?

Da Ne

2.9. Kako se postaje studentski predstavnik/zastupnik?

Izravnim izborom Neizravnim izborom Imenovanjem

2.10. Postoje li zakoni ili propisi za izbor studentskih predstavnika?

Da Ne

Ako da, koja sve područja pokrivaju?

Minimalni postotak birača koji sudjeluju u glasovanju

Izbor tajnim glasovanjem

Drugo

2.11. Jesu li studentske evaluacije programa i predmeta zakonski obvezne?

Da Ne

Treći dio: Druge formalnosti potrebne za studentsko sudjelovanje u upravljanju visokim školstvom

3.1. Postoje li redoviti kontakti između vlade ili ministarstva zaduženog za visoko obrazovanje sa studentskim predstavnicima, primjerice u nacionalnom forumu o Bolonjskom procesu?

Da Ne

Ako da, jesu li ti kontakti ograničeni samo na određena područja?

Ako da, koja područja? Ne

3.2. Je li studentsko sudjelovanje ili predstavljanje povezano s nacionalnim rektorskim zborom ili sličnim tijelima?

Da Ne

3.3. Održavaju li studentski predstavnici ili studentska tijela redovite formalne ili neformalne kontakte s nacionalnim parlamentom/saborom?

Da Ne

3.4. Postoje li neke druge formalne ili neformalne procedure za osiguravanje sudjelovanja studenata u upravljanju visokim školstvom na nacionalnoj razini?

Da Ne

Ako da, koje?

3.5. Postoji li raspodjela ovlasti u upravljanju visokim obrazovanjem između studentskih organizacija na nacionalnoj i institucionalnoj razini?

Da Ne

Ako da, kako?

3.6. Postoji li između nacionalnih i institucionalnih studentskih organizacija redovita komunikacija o pitanjima upravljanja?

Da Ne

Ako da, molimo vas da opišete kako ona izgleda.

Četvrti dio: Stvarne prakse studentskog sudjelovanja

4.1. Kad postoje zakonski uvjeti za studentsko sudjelovanje, je li moguće naći dovoljno kandidata za sve položaje koji su namijenjeni studentima?

Da Ne

Ako ne, zašto?

4.2. Je li na nekoj određenoj razini posebno teško pronaći kandidate za sve funkcije?

Molimo označite sve relevantne kategorije

- Nacionalna razina
- Institucionalna razina
- Fakultetska razina
- Razina odsjeka/instituta
- Drugo
- Ne

4.3. Kako se kandidati za studentske predstavnike u vašoj zemlji obično predstavljaju na različitim razinama?

<i>Razina</i>	<i>Ustanova</i>	<i>Fakultet</i>	<i>Odsjek/Zav</i>
Kroz nepolitičke studentske organizacije			
Kroz političke studentske organizacije			
Individualno			

4.4. Je li potreban minimalan broj popisa za kandidaturu?

- Da , nacionalna razina
- Da, institucionalna razina
- Da, fakultetska razina
- Da, razina odsjeka/instituta
- Da, _____(drugo)
- Ne

4.5. Koliko studentski predstavnici prosječno imaju godina?

Manje od 20	20 - 23	24 - 27	28 - 31	više od 32

4.6. Koliki je postotak studenata koji sudjeluju u izboru studentskih predstavnika?

0 - 15	16 - 30	31 - 45	46 - 60	61 - 75	više od 76

4.7. Jesu li protokoli i odluke sa sastanaka sveučilišne uprave na različitim razinama javno dostupni?

- Da
 - Ne
- Ako ne, nastavite dalje s pitanjem 4.9.

4.8. Ako da, poduzima li sveučilišna uprava potrebne mjere da bi proširila potrebne informacije?

- Da
- Ne

4.9. Poduzimaju li ih studentske organizacije?

- Da
- Ne

4.10. Po vašem mišljenju, koliko je snažan studentski utjecaj na institucije?

Molimo vas, označite razinu utjecaja odgovarajućim brojem. (1= vrlo slab, 5= vrlo snažan)

Na nacionalnoj razini	1	2	3	4	5
Na institucionalnoj razini općenito	1	2	3	4	5
Na institucionalno upravljanje	1	2	3	4	5
Na pitanja proračuna	1	2	3	4	5

Na pedagoška pitanja	1	2	3	4	5
Na pitanja obrazovnog sadržaja	1	2	3	4	5
Na kriterije za zapošljavanje nastavničkog kadra	1	2	3	4	5
Na kriterije za upisivanje studenata	1	2	3	4	5
Na socijalna pitanja i pitanja okoline u instituciji	1	2	3	4	5

4.11. Što mislite, na kojoj je razini upravljanja najjači studentski utjecaj?

Molimo vas, ocijenite razine tako da 1 označava razinu gdje je utjecaj najjači, 2 nešto manji utjecaj i tako dalje.

- Nacionalna razina _____
- Institucionalna razina _____
- Fakultetska razina _____
- Razina odsjeka/instituta _____
- (drugo) _____

4.12. Po vašem mišljenju, treba li povećati studentski utjecaj na upravljanje visokim školstvom?

- Da _____ Ne _____
- Ako da, zašto? _____
- Kako? _____
- Ako ne, zašto ne? _____

- Neki drugi komentari: _____

Hvala vam na suradnji!

STUDENTSKO SUDJELOVANJE U UPRAVLJANJU VISOKIM ŠKOLSTVOM U EUROPI

NAKLADNIK
Agram Naklada d.o.o.

UREDNIK
Daniel Mondekar

PRIJEVOD
Maja Deković
Vanja Ivošević
Danijel Kokotović

GRAFIČKA OBRADA
Aljoša Lijić

PRIJELOM
Danijel Šah

LEKTURA
Dubravka Blaško

KOREKTURA
Maja Deković

TISAK
Štern Grafika d.o.o.

ISBN 953-7214-04-6